

# NOUA REVISTA ROMANA

ABONAMENTUL :  
In România un an (48 NUMERE), 10 lei  
„ sease luni . . . . . 6 „  
In toate țările uniunii poștale un an 12 „

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA  
APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

UN NUMĂR :  
25 Bani

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA  
București, Calea Victoriei 62, Pașagiu No. 3  
DIRECȚIA : București, R-dul Ferdinand 55  
TELEFON 8/66

Director: C. RADULESCU-MOTRU  
Profesor la Universitatea din București.

Se găsește cu numărul la principalele  
librării și la depozitarii de ziare  
din țară

Prețul anunțurilor pentru o pătrime  
de pagină 10 lei.

No. 23.

DUMINICĂ, 16 OCTOMBRIE 1911

Vol. X.

## NOUȚI

### Internatul meseriașilor români din Cernăuți.

Românii bucovineni au căutat cu prilejul inaugurării internatului meseriașilor, care s'a făcut la 10 Oct. cor., să-și afirme, printr'un suprem efort, aspirațiunile lor. Imprejurările grele prin care trec în timpul de față, sunt așa de descurajătoare, încât trebuia ceva ca să-i scoată pe mulți din toropeala în care dormitau, iar celor ce ar fi dorit să se agite să le dea încrederea trebuitoare.

Serbarea și-a împlinit în bună parte scopul acesta, căci de și bresla meseriașilor români este așa de mică, încât toți laolaltă abia ocupă câte-va camere în Palatul național, totuși felul cum s'a prezentat și bărbații aleși care au răspuns la apelul lor, ne fac să credem că, de-acum cauza meseriașilor români din Bucovina a pornit pe o cale sigură, și că a încăput pe mâna unor bărbați energici și plini de dorul de a face ceva pentru această clasă, care altă dată erea cea mai activă și cea mai producătoare din Bucovina.

Serbarea a avut loc Duminică după amiazi, în localul Internatului și sub președinția Mitropolitului Vladimir de Repta, însoțit de reprezentanții Guvernului, Dietei, de președintele Clubului deputaților români din Viena, de ajutorul de primar, etc. De asemenea toate autoritățile ereau reprezentate, așa că i s'a dat publicului românesc, care umplea sala, să vadă ce însemnătate avea această serbare.

În fața acestora, preotul D. Cărbune din Suceava, a vorbit cu atâta înflăcărare, în cât numai din cuvintele lui s'a putut deduce câtă sfortare trebuie făcută, pentru ca meseriașii români să revină la starea înfloritoare de altă dată, și cât trebuie să lupte poporul român pentru ca să cucerească locul ce merită să ocupe printre popoarele de azi ale Bucovinei. A descris greutățile întâmpinate pentru ca să ridice acest Internat, menit să adăpostească pe tinerii români destinați meseriilor, a cerut celor de față ajutorul pentru o întreprindere atât de românească și a sfârșit sfătuind pe primii elevi de față ai acestui Institut, ca să lucreze fără preget pentru binele cauzei românești.

Drept răspuns, diferiții reprezentanți au declarat că sunt însărcinați să aducă asigurările lor că autoritățile pe care le reprezintă vor da sprijinul acestei instituțiuni. De altminterlea, unele din ele, precum este Dieta a și venit chiar dela început cu un ajutor însemnat, mi-se pare vre-e 13.000 cor.

D-l Panaitescu, Directorul Școlii de arte și meserii din București, s'a adresat părinților bucovineni și i-a îndemnat să ia exemplul germanilor și evreilor care-și dau copiii la meserie și negoț.

Părintele Cuparencu, președintele Societății pentru cultura și literatura română, a ținut să afirme că terenul pe

care este clădit Internatul este al Asociației și rămâne al ei, clădirea fiind a meseriașilor.

În capul acestei întreprinderi naționale stă D-l D. Bucevschi, neobositul președinte al soc. meseriașilor români din Cernăuți, și sarcina care și-a luat-o de astă dată era cu atât mai grea, cu cât la Cernăuți de toate s'ar putea vorbi dar foarte puțin de meseriașii și negustorii români. Cu toate acestea președintele și cu o mână de meseriași aflători azi în Cernăuți au învins totul, căci toate notabilitățile române au fost convinse că se poate face ceva și au și dat tot ajutorul. Ajutorul acesta este absolut necesar și de acum înainte, căci mai este de plată mai bine de jumătate din cheltuiala Internatului, pe lângă că mai rămâne să se găsească bani pentru mobilier, și să se facă bibliotecă, etc. Dar ori care ar fi aceste greutăți ele par ușor de învins. Problema grea care rămâne este ca să se pună în circulație cât mai mulți meseriași și negustorii români, într'un mediu unde meseriașii și negustorii celorlalte naționalități n'au să renunțe ușor la locul ce-l ocupă.

În această privință felul ales de procedare este ca să adăpostească în internat tinerii (ucenici) care ar învăța meseria și negoțul la diferiți patroni, a-i instrui pe cât e posibil și în urmă.... părerile diferă de și procedarea ar trebui să fie una și aceeași.

În ajunul serbării, comitetul serbării împreună cu mai multe persoane notabile, au oferit un banchet neobositului director al Școlii de Arte și Meserii din București, d-l inginer P. N. Panaitescu, care în toate ocaziunile a ajutat cu sfatul său mișcarea meseriașilor români din Bucovina.—R.—

### „Maica cea tânără“, dramă de Emil Isac.

Talentatul literat al Ardealului, d. Emil Isac, a fost zilele acestea în București.

Cu această ocaziune dânsul a vizitat pe d. director general al teatrelor și pe artistele cari vor juca în drama sa „Maica cea tânără“, dându-le lămuririle necesare.

Drama d-lui Isac, scrisă după tehnica teatrului modern, pare foarte interesantă. Nu are ca personaje decât trei femei: două călugărițe și o țărăncă. În ea se desvâlăuie criza sufletească prin care trece o maică tânără, constrânsă să aleagă între viața evlavioasă a mănăstirii și pasiunea iubirei. Desnodământul dramei (care este de un act) este zguduitor. Rolul maicei tinere îl va juca d-șoara Kernbach, o artistă debutantă, de care se vorbește mult bine. Celelalte două roluri vor fi sustinute de eminențele artiste: D-nele Aristița Romanescu și Achaume-Brăneanu. Scenele sunt întretăiate de coruri bisericești și cântece de nuntă.

Reprezentăția va avea loc, în cursul lunei Noembrie, la Teatrul Național.

Numele D-lui Isac, bine cunoscut în tot Ardealul, va atrage pentru seara primei reprezentații mai mulți oaspeți de dincolo. — L —



# CESTIUNI SOCIALE

## IDEALISMUL IN POLITICĂ

*Inchinăciune memoriei lui Dumitru Brătianu*

Numai vr'un imperios interes al momentului ne poate opri ca să recunoaştem că neamul nostru e lipsit în chip îngrijitor de o *doctrină*, care să-i slujească de călăuză în vălmăşagul prin care i se desfăşoară actualmente viaţa sa politică. Trecem vădit, printr'o perioadă de criză,—printr'una din acele perioade inerente evoluţiei popoarelor. Dar cum se va deslegă această criză? Iată marea problemă ce se pune.

Cu alte cuvinte este fapt simţit de noi toţi că ceva profund se zbugiumă ca să iasă la suprafaţă din frământările acestui neam. Dar ce va fi acest ceva? Analizând manifestările acestui lucru tainic care caută să-şi ia fiinţă în istoria poporului nostru, simţim cum par'că ni se închide inima.... Dar analiza noastră nu dăinuieşte mai mult decât clipa în care am avut prilejul d'a o întreprinde: cele mai adesea prin întâlnirea cu un prieten, care, ca şi noi toţi, vede că mergem rău, că nu vom mai putea o duce mult aşa...

Or, cine poate tăgădui că o asemenea analiză cere o mai îndelungă zăbovire?

Şi de ce aceasta? Care este slăbiciunea ce ne caracterizează şi din care se izvodesc aceste şoptiri atât de îngrijitoare? Această slăbiciune ne-o şoptim toţi şi zilnic între noi,—dar nici unul din noi nu are curajul s'o spuie cu glas tare, să o dea în plin vileag. Dar va trebui să spargem odată pojghiţa aceasta de ipocrisie care,—spre ne-ierată ruşine faţă de urmaşii noştri,—ne învăluie sufletele. Şi trebuie s'o distrugem cât timp criza prin care trecem este încă o criză, cât timp forma ce o va lua nu-şi-va fi început încă închegarea.

*Ne lipseşte entuziasmul idealului.* Ne lipsesc sufletele mari cari să nu drămuiescă urmările iubirei lor pentru ideal. Ne trebuie un grup de idealişti cari să alcătuiască o forţă spre a putea porni propovăduirea idealului, cu toată neprihana sa şi deci cu toate durerile sale urmări pentru întâii propovăduitori. Dar cât de departe suntem de aceasta! Cât de vajnic ne stăpâneşte sau vanitatea sau interesele momentului, pentru ca să putem avea curajul acesta sfânt de martiri întru izbânda idealului! S'a zis, totuşi, că ştiinţa ne va tămădui fatal de răul ce suferim. Dar noi ne întrebăm tocmai dacă ştiinţa de care ne mândrim, este altoită pe entuziasmul nobleţei de suflet? Ne întrebăm dacă cel dintâi postulat al ştiinţei noastre, consistă în acea „luptă împotriva sofisticii“ fără de care ştiinţa este expusă a deveni o sursă de rău mult mai primejdioasă decât ignoranţa. Aceasta îndeosebi pentru neamul nostru, căci dacă este adevărat că naţiunea noastră are nevoie, — ca toate naţiunile, — de o elită intelectuală, care să speculeze asupra marilor probleme ce frământă omenirea, — nu este mai profund

adevărat că acest neam are înainte de toate nevoie de *virtuţi cetăţeneşti*, are grabnică trebuinţă a-şi plivi ogorul de pământ care îi năpădeşte tot mai spornic poteca ce duce spre ideal.

Rostul articolului de faţă este o proslăvire adusă sufletului lui Dumitru Brătianu care, — după cum se ştie,—a fost concretizarea cea mai desăvârşită a idealismului în politica românească. Imi propun să stăruiesc în linii generale asupra fiinţei acestui apostol al idealismului în politica noastră — căci este sigur că cunoaşterea mai adâncă a sufletului unui astfel de om. nu poate să fie de cât unul din isvoarele din cari ţăsnesc virtuţile cetăţeneşti, acele virtuţi care trebuie să biciuiască vanitatea şi deci slăbiciunea şi reclama întru arivism, şi cari să preamărească munca sufletelor cinstite ce alcătuiesc adevărata glorie a neamului.

Dumitru Brătianu, membru fruntaş al Pleiadei revoluţionare dela 1848, face parte din acele suflete mari, a căror viaţă se rezumă toată într'una din acele formule pe cât de sintetice pe atât de bogate în conţinut, şi care constituie astfel o *doctrină*: El este înainte de toate un *patriot*; dar patriotismul său nu este acela al unui calculator raţional, ci al unui *propovăduitor*; Dumitru Brătianu este *patriotul prin excelenţă entuziast şi idealist*.

Născut în Bucureşti, la 1818, Dumitru Brătianu a învăţat mai întâi la colegiul S-tu Sava, după care a trecut la Paris pentru a urma Dreptul. Dar preocupările sale la Paris devin curând cu totul altele decât acelea ale unui şcolar. Căci atât el cât şi fratele său mai mic Ion C. Brătianu, iau o parte foarte activă la evenimentele cari frământă Franţa între 1836 1848. În Februarie 1848, fraţii Brătieni luptă sub bariade ca revoluţionari. Dar lupta lor se urmează încă, —şi tot pe-atât de activă, — în publicistică. Dumitru Brătianu în deosebi scrie într'o franţuzească foarte elegantă şi face să apară o serie de articole în *National* şi în *Revue Independante*.

Doauă luni după revoluţia din Februarie, îl găsim pe Dumitru Brătianu în Ţară, unde vine chemat de marile evenimente pregătitoare ale *Renaşterii* României.

Imediat după reîntoarcerea sa, el este numit membru în comitetul revoluţionar şi însărcinat să meargă în Transilvania pentru a pregăti unirea cu revoluţionarii de aci. Dar entuziasmele sale străduinţe nu auvură sfârşitul dorit, — şi i se întâmplă şi lui ca şi lui Bălcescu să asiste la drumul greşit pe care „Fraţii“ îl apucaseră spre pierderea lor. Dacă nu s'ar fi întâmplat astfel, poate că astăzi idealul cel mare al neamului nostru, — Unirea tuturor Românilor, — n'ar mai fi fost un vis,—era adevărat.

Dumitru Brătianu se întoarce deci în ţară cu totul amărât, dar încă „plin de speranţă pentru mândra şi necăjita noastră patrie“ după cum spunea el în stilul său atât de pitoresc. În Bucureşti însă îl aşteaptă plecarea în exil. Căci în Septembrie 1848 vin Ruşii, iar revoluţionarii români sunt siliţi să ia drumul exilului.

Din acest timp datează episodul din memoriile fabulistului Sion, în care ni se descrie figura clasică în frumusețe a lui Dumitru Brătianu. Sion ne spune că l-a întâlnit pe acesta în curtea unui han din Transilvania și că l'a luat drept un Prinț francez.

În 1852 Dumitru Brătianu este la Londra. Aci el devine membru al comitetului revoluționar internațional înființat de Mazzini.

În tot timpul șederei sale în Anglia, el luptă în vederea idealului cel mare al neamului său: Unirea Românilor. Ast-fel, el face să se publice mai multe articole cari să atragă atenția apusului asupra soartei poporului român. Dar sublimitatea activității lui Dumitru Brătianu din acest timp nu poate fi descrisă în câteva cuvinte. Căci este într'adevăr extraordinar ca fiul unei țări aproape necunoscute, să isbutească a hotărî pe un lord Palmerston, ca să aducă chestiunea acestei Țări în parlamentul Britanic, așa cum a făcut Dumitru Brătianu în 1853.

Iată cum îi scriea el lui Cogălniceanu în 1856: „Pre-cum muma care deși tremură și de frunza ce se clatină asupra leagănelui șubredului ei prunc, — vede într'însul o ființă puternică, nemuritoare, un erou, — așa și eu am mare frică, dar am speranță și mai mare pentru mândra și necăjita noastră patrie<sup>1)</sup>“.

În Iulie 1857 el reintră în Țară și imediat apoi este numit membru în *Divanul Ad-hoc* pentru organizarea Principatelor Dunărene. După aceea el este însărcinat ca împreună cu Holescu să meargă la Paris spre a susține hotărârile luate în Divan. Și cu acest prilej el zice într'altele „Vrem Unirea... pentru că sunt mai puține deosebiri între cele două Principate decât între două Comitate în Anglia, două departamente în Franța sau două sate în Turcia... Vrem Unirea... pentru că simțim în noi un unic suflet care poate fi torturat și ucis, — de va fi cu puțință, — dar care nici odată nu va fi rupt în două...“

Însfârșit, în 1859, se face și *Unirea* mult dorită, iar Dumitru Brătianu este numit de Domnitorul Cuza ministru al afacerilor străine<sup>2)</sup>.

Un an după aceea (1860) el trece ca ministru de interne.

La venirea Principelui Carol de Hohenzollern (1866), Dumitru Brătianu este Primar al Capitalei<sup>3)</sup>, — demnitate pe care o ocupă din Martie 1866 până în Martie 1867.

Între 1867—1868 el este ministru al lucrărilor publice și apoi al Cultelor și Instrucției publice.

La 16 Noembrie 1878, — odată cu proclamarea independenței, el este ministru la Constantinopol<sup>4)</sup>; iar la 20 Aprilie 1881 el este rechemat în Țară spre a forma cabinetul<sup>5)</sup>. Dar *idealismul său entusiast* care

fusese de un preț de nemăsurat pentru făurirea României moderne, devine pentru el personal cauză însăși a căderii sale: Ministerul său nu durează decât câteva luni. La 22 Iunie 1881, Dumitru Brătianu este ales Președinte al Camerei. Dar la 2 Noembrie 1882, el este silit să-și dea demisia.

Acum, începe el prin ziarul său *Națiunea* și prin neperitoarele sale discursuri parlamentare, să lupte în vederea creerii unei atmosfere de virtute cetățenească, pentru ca opera sa să fie astfel desăvârșită. Din această epocă datează faimoasele atacuri întreprinse de Dumitru Brătianu împotriva lui Ion C. Brătianu, propriul său frate, sau, mai bine zis, împotriva a ceea ce Dumitru Brătianu numea „regimul corupției“<sup>1)</sup> și căruia el nu încetă să-i strige: „Hoții la pușcărie, bolnavii la carantină și numai oamenii cinstiți la putere“.

„Dumitru Brătianu, — zice D. Sturdza, — nu inbea să vorbească mult, dar când vorbea, cuvintele lui pătrundeau și mișcau sufletele până în adâncurile lor; ele aveau acea formă plastică și lapidară, care caracterizează situațiunile“. — Glasul lui Dumitru Brătianu, găsește un răsădit entusiast<sup>2)</sup> și determină celebra „oposiție unită“ care a adus căderea ministrului Ion Brătianu odată cu izbucnirea revoluției din 1888. — Dar Dumitru Brătianu era un suflet prea mare pentru ca lupta lui să fi fost altceva decât o propovăduire de ideal. Căderea lui Ion Brătianu nu-l aduce pe Dumitru Brătianu la putere. O, el n'ar fi putut nici măcar să cugete la aceasta!.. Ci căderea „regimului corupției“ a adus o duioasă și neturburată împăcare între frați

Ion Brătianu murind în 1891, Dumitru Brătianu ia conducerea partidului liberal. Acum, el începe un nou plan de viitor, dar moartea îl surprinde tocmai în aceste zile atât de frumoase ale vieții sale și atât de făgăduitoare pentru înălțarea morală a mândrei, dar necăjitei sale patrii. — În ziua de 14 Iunie 1892, Dumitru Brătianu este înmormântat în București în cimitirul Șerban-Vodă (Belu), unde urmașul său la șefia partidului liberal, — d. Dimitrie Sturdza, — îi rostește pagnegiric, sfârșind cu cuvintele: „Să ne despărțim de rămășițele pământeste ale conducătorului nostru, — dar cu gândul d'a-i vecinici memoria în faptele noastre“.

Să-i vecinici memoria în faptele noastre! O, da! Dar pentru aceasta trebuie să avem credința pe care el o avea în *realitatea* profundă a *idealului*. Doctrina lui, care stă într'un naționalism altoit pe democratismul luat în înțelesul de centru al forțelor cari obladuiesc destinele unei națiuni, — să ne fie o dogmă sfântă, dogma cea mai dragă a sufletului nostru. Și să vibreze tot ce este ființă în noi, — așa cum vibră și în el — ori de câte ori vom rosti cuvântul *cinste*. Căci *idealul* pentru Dumitru Brătianu nu era un simplu produs al minții,

1) A se vedea câteva din aceste scrisori publicate în *Viața Românească*, Decembrie 1908.

2) Cel d'întâi ministru român al afacerilor străine.

3) Cel d'întâi Primar al Capitalei.

4) Cel d'întâi ministru al României independente la Constantinopol.

5) Ast-fel el presidează ca prim-ministru serbările încoronării primului rege al României.

1) Se știe că Dumitru Brătianu zicea adesea că nu fratele său este atât de vinovat, pe cât sunt de osândit „mamelucii“ din jurul său.

2) Ploeștii cu Prahova îi exprimă o admirație dusă până la cult, — pe când „Bucureștii rămân zestrea guvernului“ după cum spuneă Dumitru Brătianu.

ci realitatea cea mai profundă și fără de care viața nu are decât pe jumătate sens.

Prin urmare, numai având o astfel de credință, știința noastră va încetă de a se pângări de vicisitudinile momentului, cari constau într'o sofistică pururi însoțită de vanitate și deci de slugărnicie și reclamă. Numai având o asemenea credință vom putea lăsa idealul neprihănit pe pedestalul său, fără de a-l preschimbă într'un mohorât aevae. Să fim pătrunși până la obârșia simțirei, gândirei și vrerei noastre, că iubirea de ideal este însuși rostul vieții, că viața nu ne este dată decât pentru ca s'o preschimbăm într'o osârdie care să năzuiască biruința idealului.

Dar, pentru ca să avem această pătrundere, este nevoie, negreșit, de teoreticieni cari să pună această problemă și cari să ne convingă de soluția ei; dar nu este mai puțină nevoie de exemple care să o fi trăit. Dumitru Brătianu este unul din aceste rare exemple, — și un filosof al idealului ar putea găsi în viața sa una din cele mai bogate aplicări a teoriei idealismului în domeniul politicii. Și perioada de transformare, de evoluție, de criză prin care noi trecem în clipa de față, pare că cere tocmai o asemenea teorie, aplicată la un domeniu ca cel al politicii.

**Marin Ștefănescu**

Licentiat în litere și filosofie dela Sorbona

## LITERATURA

### CU PRILEJUL UNEI POEZII A LUI ST. O. IOSIF

Poezia nu se poate pricepe bine decât numai târziu, când anii au adus oarecare pace în suflet. Nu, desigur, poezia nu este o artă a tinereții. Tinerețea crede în idei, în fapte, în realitatea lumii care o înconjoară. Tinerii cugetă, lucrează, respiră, colorând fiecare clipă cu prisosul fondului lor sufletesc. Ce să facă cu poezia? Intriga unui roman, noutatea unui paradox, neprevăzutul unei informațiuni, — iată mai mult decât trebuie pentru a-i preocupă, fără a ține încă seamă de ambițiile lor personale, de micile lor încurcături de dragoste, de rivalitate și de bani. Pentru a te odihni fericit în armonia unei fraze, trebuie să te fi săturat de multe lucruri mai atrăgătoare, trebuie să fi trăit până în a te obosi de viață. Atâta timp cât simți un interes real în citirea unui ziar, nu cred să pricepi, să poți pricepe mângâietorul farmec pe care-l aruncă în suflet limba parfumată a poezilor. Incet, încet însă, cu timpul, observi că afacerile cele mai însemnate nu au mare valoare, că ideile cele mai nouă sunt învechite. Și totuși, sub cuprinsul acestor idei, care se duc și dispar pe nesimțite, se desprinde frumoasa, neperitoarea splendoare a imaginilor și a ritmurilor.

Poezia este arta cea mai târzie, care culege din adâncul sufletelor frământate, moștenirea, comoara tu-

turor celorlalte arte. Poeții înșiși, au nevoie să îmbătrânească. Dacă doi sau trei au dat chiar de la început cântecele lor cele mai frumoase, câți au așteptat ani și ani până să isbucnească fermecatul izvor!

«Tineri și bătrâni, spune Wyzewa, trebuie să iubim poezia, căci ea este floarea vieții. Dar cred cu îndărătnicie că ea este o floare delicată și tardivă, și că trebuie să fi cunoscut multe altele înainte, pentru a putea gusta pe deplin deliciosul ei parfum. Câteva sentimente foarte adânci, muzica frazelor ritmate: este un farmec care în ceiace mă privește am întârziat mult până să-l înțeleg. Dar bucuros îi voi sacrifica de acum încolo cele mai puternice gânduri ale mele, cele mai subtile raționamente și cele mai specioase adevăruri.»

Nu mai puțin caracteristice sunt următoarele versuri ale lui *Henry Spiess*:

*Mon seul trésor, ce sont les chansons que j'ai faites,  
Jour après jour, au grès des plaines et des bois,  
Et selon les soleils, les ciels et les tempêtes.*

*Elles sont toutes là, qui dorment dans ma tête,  
Muettes ou rêvant leur rimes à mi-voix;*

*Puis s'éveillent un soir, sans qu'on sache pourquoi.*

*Mes chansons sont de boue et de pluie qui frissonne,  
De brume et d'horizon, de rumeurs d'eau et d'hommes,  
De silence où jamais ne passera personne,  
De lampes sur le front des enfants qui s'endorment,  
Et de villes en fer où des machines tonnent.*

*Les plus belles sont celles-là qui sont d'automne  
Dans un pays béni de songe et de brouillard.*

*Car on respire, dans le vent qui les emporte,  
L'odeur de l'eau, parmi l'odeur de feuilles mortes,  
La tendresse, qui s'exténue et qui sanglote,  
Le parfum de l'amour, les larmes du départ.*

Cele mai frumoase cântece sunt cele de toamnă, căci în ele se ascund toate lucrurile trăite: înduioșarea care se stinge și suspină, parfumul iubirii, lacrimile plecării, și ecoul sărutărilor date. Și dacă toamna se cântă mai frumos, tot toamna, în toamna vârstei, se simte mai bine, mai tainic, mai larg cuprinzător. Cei tineri înțeleg numai poeziile de dragoste; oamenii cărunți, pe toate.

Ce vor fi spuind oare, unora și altora, următoarele versuri frumoase pe care *St. O. Iosif* le-a publicat nu de mult în «Viața Românească»:

*Te duci, și cum zâmbești nepăsătoare  
M'abat din cale și mă simt murind:  
Duios spre tine brațele mi întind  
Ca'n urma unei viziuni fugare,  
Dar nu mai pot în ele să te prind!*

*Te duci, și ca o umbră rătăcită,  
Te voi dori în zilele pustii,  
Te voi striga în nopțile târzii,  
Și'n veci voi plânge vârsta fericită,  
Când nu știam ce'nseamnă a iubi!*

*O, dulce fericire-a mea pierdută!  
De ce-ai venit, și pentru ce-a fost scris  
Să-mi schimbi viața'n iad și paradis?...  
Te duci, și simt pe fiece minută  
Că pierd în tine cel din urmă vis...*

1) Théodor Wyzewa. *Nos Maitres*.

Ele sunt dedicate «*Nataliei*». Pentru poet, neapărat că acest nume reprezintă o anumită femeie; noi cetitorii însă, n'avem a ne preocupa de starea civilă a eroinelor cântate. Pentru noi, Natalia este Beatricea lui Dante, Leonora lui Tasso, Graziella lui Lamartine, Veronica lui Eminescu, Ana lui Vlăduță (Dan),— este ea, femeia, ființa deosebită, care privește totul prin sentiment, prin manifestările și nuanțele lui.

«Sentimentul este lucrul ce ne aparține, spune eroina unui roman, lucrul pe care voi bărbații nu-l înțelegeți bine, căci vă zăpăcește, pe câtă vreme pe noi ne luminează. O! simt că aceasta este foarte nedeslușit pentru voi, atât mai rău... Un om superior, dacă ne este mai întâi plăcut, simpatic, poate, dându-și osteneala, să ne facă să simțim tot, să întrevădem tot, să pătrundem tot, dar tot, să ne comunice în clipe, și în bucăți, toată inteligența lui. O! aceasta se șterge adesea repede, dispare, se stinge, căci noi uităm, o! noi uităm, cum aerul uită cuvintele. Noi suntem intuitive și iluminabile, dar schimbătoare, impresionabile, modificabile de către aceeace ne înconjoară. Dacă ai ști prin câte stări de spirit trec, care fac din mine atâtea femei diferite, după timp, sănătate, după ceea ce citesc, ceea ce mi se spune. Sunt într'adevăr zile în care am sufletul unei excelente mame de familie, fără copii, și altele, în care am pe acela al unei cocote... fără amanți<sup>1)</sup>».

Așa dar, preocupările intelectuale, cugetările cele mai frumoase nu spun aproape nimic femeii, decât pe calea sentimentului. Privirea unui om simpatic prețuește și-i destăinuște mai multe lucruri, decât toate plăcerile artei și ale inteligenței, decât toate paradoxurile subtile și explicațiile elegante ale unui indiferent. Și această nevoie de sentiment nu trebuie pusă numaidecât pe dorințele corpului, ale sexului; ea este izbucnirea tainicului feminin atât de însetat după afecțiune, omagiu, adorare și supunere, nevoie ce vibrează până și în sufletul unei «excelente mame de familie».

Celelalte, firește, merg mai departe. Cu instinctul lor de război și cucerire, cu o îndemânare de pisică și cu o curiozitate nepotolită, ele știu să deștepte acea dorință secretă în ochii oamenilor pe cari au putut să-i seducă, dorință de unde izvorește toată neînvinsa lor putere de femeie. Femeia cochetă urmărește și doboară pe îndrăgostiți, ca vânătorul vânatul, numai pentru a-i vedea căzând.

În ceea ce privește pe oameni, ei sunt de două feluri: «Cei cari doresc ca niște nebuni, spune Maupassant, și a căror înflăcărare slăbește a douazi după triumf, și acei pe cari posedarea îi prinde și supune, în care iubirea sensuală, amestecându-se cu imaterialele și inexprimabilele apeluri pe care inima omului le îndreaptă către femeie, dă naștere amorului complet și torturător.»

Baudelaire poate fi clasat, cred, în prima categorie. El a iubit în tăcere timp de trei ani pe d-na Sabatier, care ținea salon deschis pentru artiști și literați, salon de unde Baudelaire era aproape nelipsit. În tot timpul

acesta el îi trimetea scrisori și versuri, având grija de a-și preface scrisul, ca să nu fie recunoscut.

Iată câteva din versurile lui, versuri ce aduc puțin cu acele ale lui St. O. Iosif :

*Que diras-tu ce soir pauvre âme solitaire,  
Que diras-tu, mon coeur, coeur autrefois flétri,  
A la très belle, à la très bonne, à la très chère,  
Dont le regard divin l'a soudain refléuri?*

*Que ce soit dans la nuit et dans la solitude,  
Que ce soit dans la rue et dans la multitude,  
Son fantôme dans l'air danse comme un flambeau.*

Cum și ce fel, ar fi prea lung de istorisit, Baudelaire obține de la d-na Sabatier tot ce se poate obține de la o femeie. Următoarele rânduri dintr'o scrisoare a ei, sunt o dovadă :

«Îmi pare că sunt a ta din prima zi când te-am văzut. Vei face din mine tot ce vei voi, sunt a ta cu corpul, cu spiritul și cu inima.»

Lucrul însemnat este că îndată după aceasta Baudelaire se pune în rezervă, scriindu-i următoarea caracteristică scrisoare :

Am distrus grămada de copilării adunată pe masa mea. N'am găsit-o destul de serioasă pentru tine, scumpă iubită. Reiau cele două scrisori ale tale, și le dau un nou răspuns.

Îmi trebuie, pentru aceasta, puțin curaj, căci sunt foarte bolnav de nervi, de-mi vine să strig, și m'am deșteptat cu aceeași neexplicabilă amețelă morală cu care am plecat aseară dela tine.

Te sfătuesc să ascunzi bine această scrisoare, nenorocito! Îți dai tu seama în realitate de ceea ce spui? Sunt oameni în stare să pună la închisoare pe ceice nu-și achită polița; dar în jurămintele de prietenie și iubire, nu se pedesește călcarea.

Ți-am spus ieri : mă vei uita, mă vei trădă; acel ce te distrează te va plictisi. Și azi adaog : acela singur va suferi care, ca un tâmpit, ia în serios lucrurile sufletești. Vezi, scunipa mea frumoasă, că am niște urâte prejudecăți în privința femeii. Pe scurt, n'am încredere; ai sufletul frumos, dar, în definitiv, un suflet de femeie.

Vezi cum, în puține zile, situația noastră s'a stricat. Întâi, amândoi suntem stăpâniți de frica de a supăra un om cinslit, care are fericirea de a te iubi totdeauna. Apoi, ne temem de propria noastră legătură, căci știm (eu mai ales) că sunt legături foarte greu de desfăcut.

În sfârșit, sunt câteva zile, tu erai o divinitate, ceea ce este așa de comod, așa de frumos, așa de inviolabil. Iată-te femeie acum. Și dacă, din nenorocire, aș avea dreptul să fiu gelos? A! ce oroare, chiar numai când mă gândesc! Dar cu o persoană ca d-ta, ai cărei ochi sunt plini de zâmbiri și de grație pentru toată lumea, trebuie să înduri martiriul

În sfârșit, întâmplă-se ce s'ar întâmpla! eu sunt cam fatalist; dar ceea ce știu bine, este că am groază de pasiune, fiindcă o cunosc, cu toate josnicile ei.

Nu îndrăznesc să-mi recitesc scrisoarea; aș fi poate silit să o modific; căci mi-i teamă să nu te supăr. Mi se pare că am lăsat să se vadă ceva din partea rea a caracterului meu...

Adio, scumpă iubită. Sunt supărat pe tine fiindcă ești prea încântătoare. Gândește-te, că decâte ori iau cu mine parfumul brațelor tale și al părului tău, iau cu mine și dorința de a mă reîntoarce. Ce insuportabilă obsesiune îndur atunci!

1) Maupassant. *Nôtre Coeur*.

Putea-va oare poetul Iosif să scrie rânduri cu un

aşa înţeles? Nu cred; el este o altfel de fire. Civilizaţia ne-a transformat, ne-a creiat nevoia de a căuta în braţele femeii, nu numai voluptate imensă şi trecătoare, delirul primitiv al simţurilor, dar şi un refugiu. Beatricea duce pe Dante în paradis şi-l face să uite nenorocirea, mizeria osândiţilor, asprimea destinului. Absolutul, pe care altădată îl puneam în religie, acum îl căutăm în satisfacţia iubirii, absolut, peste putinţă de atins, dacă la plăcerile pur materiale nu se adaogă şi plăceri spirituale, morale, independente de simţ. Don Juan caută, nu ştie ce caută, nu se mulţumeşte cu ce caută. Creştinismul ne a schimbat felul nostru de a simţi, el a pus în sentimentele noastre o frumuseţe mai puţin formală, dar mai adâncă, mai interioară, mai curată.

Un popor cere amorului ceea ce el cere zeilor, spune un aforism. Cei vechi cereau puţin zeilor, pe care-i făcuseră vicioşi, nedrepti şi răzbunători, fiindcă-i apropiaseră prea mult de oameni. Creştinismul a schimbat însă concepţia, el înalţă, d'partează pe zeu de om, îl ridică tot mai sus. Aşa a făcut şi cu iubirea.

«Dacă amorul n'ar fi pentru noi decât o satisfacţie fizică, spune D na Henriette Charasson, n'ar fi atât de sfâşietor... Sensualul, necăutând în amor decât satisfacerea dorinţei, cunoaşte poate fericirea, o întâlneşte chiar uşor dacă nu e nici prea urât nici prea sărac. Dar ceilalţi, pentru care amorul nu e numai un simplu gest, nici înţelegerea aproape imposibilă a două suflete, împrumutând însă şi dintr'o parte şi din alta, îndură toate reacţiunile şi toate nuanţele:

*Amour, fléau du monde, exécration folie,  
Toi qu'un bien si frêle à la volupté lie...  
Quand par tant d'autres noeuds tu tiens à la douleur....*

«Şi cât e de bine că simţim aşa! Ne mai având simţul absolut al frumuseţii care stăpânează pe Greci, ne mai având credinţa care înalţă pe om, ce brute am deveni dacă n'am avea suferinţa care să ne regenereze? 1)».

Şi suferinţa aceasta care regenerează, nimeni mai bine decât poezii n'o cunosc. Ei au simţit, au suferit şi au putut astfel da un glas instinctului tiranic al speciei. Nu există, poate, lucru mai urât pe lume, decât incestul, şi totuşi glasul Phedrei ne mişcă, fiindcă Racine, dintr'o dragoste ce revoltă, a putut desprinde suferinţa tuturor iubirilor nepotolite. Poezii ne învaţă să iubim, după cum eroii ne învaţă să ne sacrificăm. Ce ar fi dragostele noastre mărunte, fără idealul, fără emoţia şi visurile ce plutesc în poemele lor ritmate? Prin ei, dorinţa şi plângerea omului trăesc în cuvinte armonioase, cari îmbracă cu graţia lor sau cu sublimul lor, sărăcăciosul nostru sentiment de toate zilele.

N. Em. Teohari.

#### BIBLIOGRAFII:

*Cuza-Vodă şi Mihail Kogălniceanu în chestia evreiască.*  
Edit. Uniunii evreilor pământeni, no 1.  
În Bibl. „Lumen“ à 15 bani: M. Nordau: *Sugestiunea*;  
V. Anestin: *Giordano Bruno, viaţa şi opera sa.*

1) *Les origines de la sentimentalité moderne.*

## RUGĂCIUNE

după Sully Prudhomme

*O, de ai şti cum plâng în clipe grele  
Atât de singur, trist, în cuibu-mi rece—  
Ades pe dinaintea casei mele  
Ai trece.*

*De-ai şti în sufletu-mi plin de 'ntristare  
Ce dor învălue privirea ta,  
Tu ochii, înspre geam din întâmplare  
Şi-ai îndreptă.*

*De-ai şti o inimă ce balsam poartă  
Când lângă alta dorul o 'nfriră,  
Ai sta caşi o soră lângă poartă  
Măcar o clipă.*

*De-ai înţelege 'ntreaga mea iubire  
Şi bietu-mi suflet cât l'ai bucură,  
Nu te-ai opri, şi fără şovăire  
Poate-ai intră...*

N. Stănescu

## PESTE DORNA.....

30 Iunie. — Printre flori...

Ne-a prins soarele pe drum. Câmpiile îşi deschid larg braţele şi trenul se năpusteşte, lacom de ducă, târându-şi trupul deşirat. Din urmă ţine ochii pe noi Suceava, strânsă ca o chită de ghiocei, pe tăpşanul încins cu verdeaţă.

Un soare dulce, de dimineaţă senină, se revarsă peste întregul cuprins. Dă mâna cu noi fâşâi întunecate de porumb, lanuri de grâu, rumenit, livezi aprinse de maci şi pomi cu roade coapte. Toate se leagănă în adierea lenevoasă a vântuleţului trezit pe sub coastă. Se pleacă aglicea; îşi cerne drăgaica stropii din soare; închide rochiţa rândunelii ochii plâpânzi; iar deasupra taie ciocârliia vorvura razelor şi se înalţă în rotocoale, roto-coale.

Ajungem de pe urmă cârduri de flăcăi; întâlnim fete cu părul împletit în două coade pe spate, cu flori la ureche şi cu flori rumene 'n obraz. Ajungem neveste tinere, suind răzorul spre cosaşii de sub muchea dâmbului; ajungem perechi, prinse braţ în braţ, gătite în port de sărbătoare; ajungem glasuri şi cântece şi cavale.

Fug în urmă dealurile stropite în verde de otavă; fug copacii bătrâni, cu umbra deasă; fug livezile cu toată podoaba lor; fuge drumul de fier cu noi, şi ne poartă aşa, legănaţi, spre frumuseţile, unde se închiagă cântecul mândru şi dulce al Bucovinii.

.....  
Vesală grădină  
Cu pomi roditori  
Şi mândrii feciori...

Ne ține de urât Succava, cu apele ei limpezi și răcoritoare. Când se apropie mai bine de noi, apoi începe a ne spune din viața locurilor: de buzduganul tătăresc, de furtuna căzăcească și leșească, de vijelia de peste Carpați, de uraganul dela Mare, care își dă drumul păgânității; ne poarteste de toată viața vremurilor grele cari și-au svârlit răutatea și veninul aci, dar pe urma lor bine încătorul firii a încolțit și a răsărit flori măndre, flori frumoase.



O pereche bucovineană, în port de sărbătoare.

Un pisc îi taie drumul apei, o abate după deal, și stânjenește poveștile până târziu, când iar ne întâlnim...

Am trecut podul lung de peste Hatna, cu apele răvășite pe valea verde; iar sătuțul strânse pe mal. Ne-a eșit în cale Hadikfalva, cu casele învelite în țigla roșie, înghesuite una într'alta și cu chipuri mari încrunțate după mustățile de o schioapă.

Se zărește sătuțul Ruda, ca o vatră presărată cu flori; iar în urmă se pierd apele Sucevii, mai înălțându-și când și când undele, la câte un cot.

La Cerepcăuți sboară drumul de fier peste Siretului lat și repede. Se ridică valurile să înghită dihania lungă, care cutează să le calce, dar balaurul pufnește mai mult pe nări și stropii albi cad înecați de fumul păcuros și duhoarea grea.

Rămân de noi și malurile nalte ale Siretului; iar dela Hliboca ne prinde isvorul Derehliului, limpede sticlă și blând ca un miel. Ne ține strâns de el, ne răcorește fruntea și ne alintă sufletul cu mirosul floricelelor, plecate pe marginea lui. Valea se deschide din ce în ce mai veselă, mai frumoasă. Trenul și-a domolit și el mersul, pășește a gale pe lângă oglinda apei. Mașina nu mai pufnește pe nări, îi e dragă valea înflorită și ține să n'o afume...

Se despart pe stânga casele răvărsate ale Cuciuului-Mare. În zare încep să se desprindă, prin ploaia de raze, coame sclipitoare și albituri înalte.

Câte-va aruncături de ochi în dreapta și-n stânga,

câte-va climpe numai, și Capitala Bucovinei ne întâmpină, cu găтели de lume nouă...

### Cernăuți.

Dela gară taie orașul, în două, un tramvai electric. Pornim pe jos. Lume berechet a adus drumul de fer.

Gem trotuarele, așternute curat, sub picioarele trecătorilor: unii grăbiți, cu treburi, alții veniți în plimbare.

Case multe se înșirue pe o parte și pe alta a străzii. Se îndesește valul de lume și mai mult, când ne iese în cale Ringplatz-ul, piața rotundă ca un inel. Chipuri de tot felul forfotesc aci. Se amestecă la o laltă: haina neagră, minteanul cu râuri, cismele largi, nasurile borcănate de pe Prut, concuurile cu părăluțe, și iia cu fluturi. Toate satele, cari încing Cernăuții, cu grădinele lor, și-au adus la târg poame rumene și tot ce crește o curte gospodară. Dar peste toată masa de capete, cari mișună, se vede mai deasă coada de vulpe, încolocită împrejurul perciunilor încâlciți.

Lăsăm în urmă «piața inelului» cu toată amestecătura de limbi și porturi. Intrăm în Herrengasse uliță largă, dreaptă și închisă de case nalte, cu câte două și trei caturi, zidite după cel mai nou model, unde arhitecții austriaci ș'au pus tot meșteșugul lor. Aci nu mai e furnicarul din Ringplatz, ulița își păstrează cinstea numelui, și cei cari se plimbă așisterea. Nici un cap roșu nu e fără pălărie naltă, cu lustru, și fără legătură albă la gât. Nu lipsesc nici rochiile înpedecate, nici panamaua, cât ușa vagonul de tramvai.

În fundul uliții se ridică măreață, pe un soclu nalt, stăpânitoarea: statua Austria.

Cernăuții în mijloc, descingându-l de mahalele, e oraș de lumea nouă. Târgușorul rutean de acum trei veacuri și mai bine, e Capitala de astăzi cu 60.000 de suflete, cu hoteluri bogate, birturi, cafenele; are teatre, grădină publică destul de mare; Universitate, unde își hrănesc sufletul cu învățătură naltă toate neamurile care se încrucișează aci; Parlament, unde fiecare ales își apără nația; apoi cazarme, școli,—toate zidiri făloase, cu multe caturi.

Nici bisericile nu sânt mai pe jos. Herz Iesu Kirche, prinde ochii de departe cu turla ei ascuțită ca o săgeată; Sfânta Paraschiva, cu strașina înflorată în colțșori; apoi Catedrala, mare, cu turle greoaie și umflate ca niște baloane.

Ne oprește o poartă largă, prinsă între doi stâlpi 'nalti, de cărămidă roșie, bine rostuită. Deasupra zâmbesc colțșori, crestați într'un chenar de motive vechi românești.

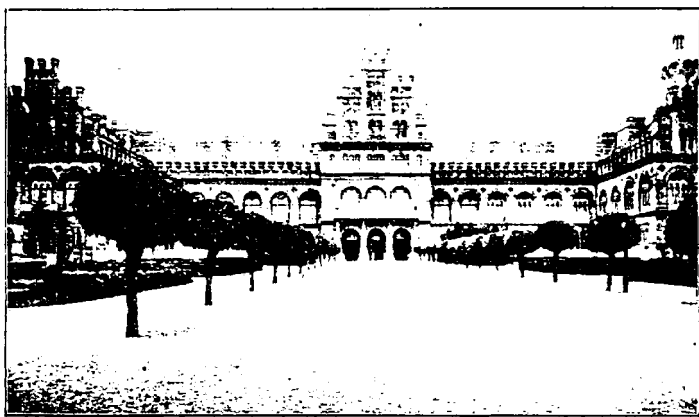
Intrăm pe sub porticele boltit. Două rânduri de copaci, rotunzi și umbroși, ne deschid calea pe o parte și pe alta. Iar în fundul curții, se înalță în chip de catapeteazmă, fruntea măreață a Palatului Metropolitan, sau Residenz.

Făloasa zidire, cu turnuri multe, își frânge aripa și pe dreapta și pe stânga, privind în curtea largă prin nenumăratele ferestre, cu ochiuri mari. De sub strașină și până la talpa temelii, întreg palatul e înflorat numai în

brânișoare împletite și ciubuce răsucite, toate crestate în chipul cusăturilor de pe portul neamului românesc.

Suim scările. Un labirint se deschide în capul treptei. Săli mari așternute cu marmoră țes palatul în lung și în lat. Multe gânduri ale românilor bucovineni se adună aci: Societăți studențești de tot felul; societăți pentru cultura și literatura poporului; bibliotecă bogată cu toate cărțile și revistele de seamă; sală mare și luminoasă de cetire, totdeauna plină cu doritori de hrană sufletească. Apoi sălile largi, unde iau învățătura teologiei, preoții de mâine ai românilor; sălile bogate ale Consistorului, cu jilțuri de abanos, crestate în ghirlande, cu policanre electrice în chip de lumânare, și cu icoanele răposaților mitropoliți, rânduite în pereți, alături de binefăcătorii și urzitorii Palatului.

Cercetăm camerele I. P. S. Sa Mitropolit, rânduite cu chibzuială de gospodar și cu multe lucruri sfinte. Ne descoperim capetele și în paraclisul strâmt, cu miros de tămâie și pace multă, unde Inaltul Prea Sfânt își aduce în fiecare zi trupul și sufletul spre rugăciune.



Palatul Metropolitan sau Residenz.

Coborâm în grădină. De jos, mai învăluim odată cu privirea falnicului și bogatului Palat, care a înghițit opt milioane de franci din fondul religionar, — visterie lăsată danie de bătrânii vremurilor de demult, pentru propășirea neamului românesc din Bucovina.

Mare, nesfârșită, se întinde grădina palatului. Aci piere orașul cu toate adunăturile; aci ne învăluie umbra deasă a castanilor largi în poale și foioși; aci ne umflă pieptul mirosul bradului și al cetinei; iar cărările așternute cu nisip, ne duc printre clădirile de arbuști și printre cletele cu iarbă verde. Ne trec pe lângă isvoare limpezi, pe lângă avuzuri, cari își svârle stropii peste frunzele bradului, împletite cu puzderia din soare. Aci toate îmbie și parcă spun: mai stai, că ești în grădina ta și lângă casa ta!

Un confrate, fiu de țaran din împrejurimile Cernăuțului, dă din cap într'o aprindere de vorbă:

— Cu Măria Sa Impăratul o ducem prea bine; numai coada dracului dacă n'ar fi!.

— Ce coadă? întreb eu.

— Jidovimea! care se întinde ca pecinginea!.

— De ce-o lăsați? îi tai cuvântul, zâmbind.

— Ei, la noi nu e ca la dumneavoastră! Sânt mulți ș'apoi au drepturi!

— Ce drepturi?!

— Toate! de la geandarm până la ministru!

— !...

— De mirare, dar așa e! Lângă satul meu, e o comună, unde începând cu primarul și sfârșind cu vătășelul, toți sânt ovrei!.. Ei, ia spuneți, cum să nu dea neamul nostru îndărăt acolo?!

Se opri confratele o clipă, ca să urmeze iar mai aprins:

— Aci, în oraș, ați văzut clădirile mari: hoteluri, biruri, bănci, case de schimb, — toate sânt ale ovreilor! Studentul de astăzi, se văzu profesorul și apărătorul neamului de mâine, și se înflăcăra mai mult:

— Dar nu ne lăsăm! Românul e ca balarul cu șapte capete: îi tai unul, îi tai două, trei, dar să te ferească Dumnezeu, de te-o pălii cu coada, că nu te mai scoli!.

Apoi domol, după o tăcere:

— Ne mai fac ei zile fripte și rușii. Acum e mare sfadă, că vin și ei cu pretenții și cer parte din fondul religionar. Dar drepturile românilor ies ca untdelemnul deasupra apei. Comoara e lăsată de strămoși neamului, și neamul sântem noi!.

— E mare fondul ăsta?! îi tai eu vorba.

— Mare, sute de milioane! Bucovina întregă n'a fost a bătrânilor noștri?! Și ar fi și mai mare... dar... Aci tăcu. Vră să spună, cred, că se cam înfruptează mulți din el, care cum poate și cât poate!..

— Zi, rușii cer și ei parte?!.. încep eu.

— Cer, dar n'au drept!..

Confratele lăsă ochii în jos și privi mult în pământ. După o vreme rupse cuvântul, ca să-l închee numai de cât:

— Cred c'o să ne înțelegem cu bine!.. sântem de-o lege doar!..

#### Iar la drum....

Ca un castel în mijlocul unui ostrov, așa se mai zăresc Cernăuții, sub culmea naltă a Țeținei, depe dreapta Prutului. Incet, încet pier turnurile, înghițite de adâncul zărei și o masă verzue se revarsă cât cuprind ochii.

E după amiază călduroasă de vară, când trupul se lasă mai mult lenevelei. Se lăfăiesc călătorii în vagon, frământându-se pe băncile încălzite, ori așteptând la fereastră câte o năvală de răcoreală să le sufle peste frunte. Nici pic de vânt însă. Sântem într'o vâlcea și soarele pripește tot mai tare.

Numai în colț, un individ, în haine albe, legătura tot așa, și mustața neagră corb, încârligată ca spinarea melcului lângă nas,—habar n'are par'că de căldură! își tot așează pălăria de panama: aci o dă pe frunte, aci pe ceafă, și în cele din urmă o strâmbează nițel mai pe urechea dreaptă. Apoi scoate din buzunar o oglindă, cât podul palmei, și se chiorăște în ea. O duce mai departe, o plimbă în dreptul frunții, o apropie din nou, cască gura în ea, moțează buzele și drege mustața iar. Sfârșește luându-și pălăria din cap.

În fața lui, unul supt la trup își tot șterge capul



cu batista și aruncă fum din lulea pe fereastră. Călătorul cu pălăria, o învârtește în mână; plimbă degetele, abia atingându-le de paiul alb, împletit în vițe subțiri, pipăe panglica, înodătura mică din tâmplă, se uită în fundul pălării și iar o pune în cap. Ii răd ochii și mustața par'că zâmbește. Apoi saltă privirile peste sprâncene, și le plimbă pe bordurile plecate în față. Când lasă ochii în jos mai trage pantalonii călcați de curând și drege dunga stricată în dreptul genuchiului. Intinde picioarele pe sub bancă și lovește pe vecin. Nu-i spun nimic. Englezul — c'asa pareă după chip — se uită pe sub sprâncene și se vâără mai în colț.

Individul ochește oglinda din față. Se ridică în picioare și-și vede chipul până'n brâu. Saltă iar pălăria, greblează părul de câte-va ori cu degetele și lasă scula nouă să cadă, așa în voia ei, cam pe sprânceană.

Englezul și-a tras șeapca pe ceafă și a scos capul pe fereastră.

Individul își drege legătura, întoarce când un umăr când altul, pune amândouă mâinile în buzunar și stă drept, uitându-se țintă la pălărie.

Pe la o vreme vine și el la fereastră și-și vâără ochii peste umărul englezului.

— Imi dați voe ?!

Englezul trage capul, îi aruncă o uitătură de sus tace, și stă la loc, pe bancă...

Fuge câmpul, parii de telegraf, câte-o podișcă; iar călătorul își răsfață ochi mulțumit

Un copac dete mâna cu șirul vagoanelor. Se auzi un: hi !... înăbușit, apoi individul bolbocă ochii se învinete și rămase țeapăn. — Ii sburase odoarul din cap

Englezul aprinzându-și iar luleaua :

— Pun facut !...

Individul se înegri și mai mult și sări în sus :

— Cum bun, domnule !.. cum bun !...

Dă cu ochii de manivela de alarmă și se repede la ea. Englezul îi încheștează mâna :

— Cas graf... nu pierd frem un fleac !.

— Cin'zeci de franci mă costă, domnule ! cum fleac ? !

Și cum rânja englezul printre dinții de metal, româmul — că-l spuse bine acum graiul — îi smulse luleaua din gură și-o asvârli pe fereastră...

Făcù englezul o gură mare și i se lungi nasul de o schioapă :

— Doui sute ani luleaua !... apoi trase cât putù de manivelă...

— Ori c'a fost stricat aparatul de alarmă, ori cine știe ce! dar mașina nu s'a oprit, până am auzit fluierul lung și glasul conductorului :

— Hadikfalva !... pentru Rădăuți și Putna se schimbă trenul, domnilor !.

Când ne-am dat jos și am luat trenul de Rădăuți, pe românul cu pălăria nu l-am mai văzut ! De bună seamă că și-a urmat drum spre graniță, se lipsise de amintirea cumpărată din «străinăitate» ! Numai pe englez, l-am lăsat în gară, căuta chirigiu, am auzit, să-l ducă înapoi !...

Am lăsat drumul de fier împărătesc. Mergem pe o

linie de mâna treia, un fel de tren-tramvai ! Mașina pufue rar și trage vagoanele după ea, lenevoasă.

Răsar în cale Rădăuții, Episcopatul marei Moldovi de odinioară și isvorul de lumină, unde tiparul, în vremile acele grele, a dat la iveală multe cărți sfiinte și unde cărturari ca Isaia Slătineanu a sfințit locurile cu învățătura și fapta bună. Se ivește și bătrâna biserică unde a miruit episcopul Iov I, — ajuns Mitropolit mai pe urmă, — unde și acum zac pietrele, pe care se mai deslușesc, aievea, numele lui Bogdan, Ștefen, Alexandru-cel-Bun, și mulți boeri mari.

Austria însă a schimbat episcopul de Rădăuți în Mitropolit, mutându-i Scaunul la Cernăuți; iar acolo unde se înălțau odată cântări sfiinte și unde Domnii s'au uns cu sfântul mir, — azi se răsfață vestita herghelie a Statului și se adună în fiecare Vineri popor mult, la târgul murdar, plin de praf și de gunoaie.

Un ceas încheiat îi trebuie trenului, ca să răsbată pe lângă șirul lung de case mărunte ale Rădăuțului; să oprească la cele trei halte și la fiecare de trei ori să vreă să porenească și de trei ori să întoarcă înapoi câte 15—20 de stânjeni ! Poate mai are pe cine-va de luat !

E bine, că în loc să aștepți trenul, te așteaptă el !.

Rămân pe stânga, afundate în ostrovul de verdeață căsulețe cu creasta roșie ale Horodnicului de Sus și de Jos; în dreapta plutește în zare Andrasfalva; se apropie Frătăuțul și apoi cele două Vicovuri cu casele bălane, ne tae calea în undele Sucevii. De acum nu ne mai lasă apa viorie și limpede...

S'a schimbat și cerul și meleagurile. Câmpiile verz, fug în urmă și munții încep să-și arate frunțile, încinse cu brazi. Un nor gros dă navală dinspre miază noapte, și îndată plumbuește tot cerul. De prin văgăuni suflă vântul rece cu miros de piatră mucigăită. Cerul se coboară tot mai jos și răcoreala se simte bine între spete.

Mașina nu se grăbește însă, tot la pas ne duce !..

Haida-haida, haida-haida, iată și locuitorii, în haine de târg ai Carlsberg-ului, sat nemțesc. De aci, încă nițică sdruncineală, căscătură până se încheștează fălcile și iată că ne întâmpină cămășile albe și iile cu mărgelile ale Putnenilor.

În sat, la câți-va pași, ni se deschid larg și porțile Mănăstirii.

S'a lăsat un frig, de clănțane dinții și ploaia toarnă cu găleata.

Ce minune a făcut cornița călugărească. Ne-a mai îmbiat și-o secărică apoi o șlipoviță, și s'a adunat tocmai trei păhărele bune, de rachiu. Dar oboseala din trup le-a înghițit, cum înghite cărbunele apa. După aceea câteva garafe cu roșior, ne-a trimes mai de grabă la culcare...

I. Chiru-Nanov.

#### BIBLIOGRAFII :

- A. Maior: *Magdalena*, dramă în trei acte și în versuri. Cluj, Tip. „Carmen“ Petru Barițiu, 3 lei.—  
Al. Gr. Soutzo: *Quelques poésies de Mihail Eminesco, traduites en français*, Iași, Tip. Goldner, 1 fr.

## CRONICA TEATRALA

**Teatrul Național.** „Cometa“, comedie în trei acte în versuri, de D. Anghel și St. O. Iosif.

**Teatrul Modern.** Compania Dramatică Davila: „Fetița“, comedie în patru acte de P. Weber și de Gorsse.

Cunoscută de vre-o doi ani tuturor amatorilor de literatură bună (dela apariția ei în *Viața Românească*), *Cometa* d-lor Anghel și Iosif a apărut în sfârșit pe firmamentul cam palid și cam lipsit de astre al Teatrului Național. Neînțelegerile autorilor cu năbădăioasa direcțiune trecută, au întârziat cu doi ani un succes meritat și au lipsit teatrul de o lucrare originală din mai multe puncte de vedere. Trecerea de vreme se resimte în însăși piesa: sunt câteva aluzii, câteva ieșiri care par cam învechite. Pentru micile lucruri trecătoare ale lumii acesteia doi ani însemnează mult. Dar acest amănunt n'are nici o importanță, căci nu scade întru nimic farmecul delicat al lucrării.

Cum ne spun dela început poeții în spiritualul lor prolog, piesa lor nu e o piesă «ca celelalte toate, deși e împărțită în acte și în scene». Piesa care se petrece «în spațiu, undeva» nu are nici caractere, nici intrigă, nici acțiune... Dacă place și ne încântă la reprezentare, cum ne-a plăcut la cetire, pricina nu stă în calitățile dramatice ale lucrării, care nu există, nici în realitatea personajilor, cari nu sunt decât umbre, ci în farmecul suveran al Poeziei. Dela început până la sfârșit *Cometa* nu e decât poezie.

Am văzut încă odată în seara reprezentării cât de mare e prestigiul versului, care știe să îmbrace în haină de nouri și curcubeu, orice lucru de care se atinge

*Precum Cenușereasa stă între celelalte  
Surori, necunoscută și neluată în seamă  
Așa stă poezia...*

Ne spune prologul. Vai, adevărat este atât pentru Teatrul Național, «unde a secat izvorul fântânei Blanduziei» cât și pentru toată viața noastră. O, dar când vine un adevărat poet, cu adevărate versuri, atunci Cenușerei i se dă locul de cinste în toate sufletele, și cele mai prozaice ființe pot ascultă carivate trei acte în versuri care nu demonstrează nimic, nu te învață nimic, nu-ți profită nimic altceva decât că aruncă un vâl luminos și multicolor peste realitățile cenușii și triste ale vieții.

*Nu știți ce frumusețe-i închisă 'ntr'un cuvânt  
Când versul ce-l închide îl schimbă în giuvaer...*

O da, desigur, și poeții noștri ne-o dovedesc cu prisosință. Asculți cu nesațiu versurile curgătoare și frumoase, care vin jucându-se și sclipind în lumini de tot felul, vesele și ironice mai tot timpul, duioase și cu o umbră de melancolie din când în când, cu rime îndrăznețe și fantastice, unele milionare («praștie — împrăștie,» în prolog), cele mai multe neașteptate; cu

împerechieri bizare de cuvinte, cu neologisme care aiurea ar fi scandaloase, cu jocuri de cuvinte, cu epigrame, cu invective de spirit. Asculți această poemă plină de tinerețea și veselia zglobie a razelor soarelui de primăvară, uitând că în fond nu e vorba de cât de dragostea unui tânăr strălucit, care trece ca o Cometă printr'o lume tânără, pentru o fată care, până să-și mărturisească sieși și iubitului ei dragostea, pune oarecare cochetărie de rezistență. Amândoror eroilor, ca și poeților de altfel, par'că le e rușine să fie mișcați; de aceea ascund la spatele glumei și ironiei simțirile lor cele mai delicate. Nu se lasă amăgiți de sentimentele lor, dar la urma urmei tot inima trebuie să biruiască. «Cometa» după ce rătăcește mult prin spațiu, se întoarce în grădina fermecată, în haină de Trubadur și cântând din ghitara, pentru ca totul să se sfârșească frumos, ca în comedii sănătoase, printr'o căsătorie.

Ar fi fost de dorit ca Teatrul Național să pună mai multă îngrijire la montarea acestei aeriene poeme, căreia i-s'ar fi convenit un decor la înălțimea poeziei sale. Actorii mai afirmați ai teatrului, care ar fi dat mai multă autoritate interpretării, luând chiar roluri secundare, au ținut par'că într'adins să lipsească. O excepție pentru d-na Giurgea, care primind rolul feminin de căpetenie «Roro», a creat un delicios personajiu de vervă și spirit, de ironie când fină când mușcatoare, sub care se ascunde adâncimi de duioșie și simțire caldă. D-sa, pe lângă celelalte calități, spune versurile la perfecție. În rolul lui Titi — «Cometa», am avut o adevărată revelație: tânărul P. Iancovescu, căruia i-se încredințase pentru întâia oară un rol mai însemnat. Foarte bine că s'a dat acest prilej unui tânăr de talent ca să se afirme. Zvăpăiatul, ironicul, strălucitul, în fond duiosul Titi, a găsit un interpret cum nu se putea potrivii mai bine. Cu o înfățișare simpatică, cu o dicțiune caldă, cu tot avântul tinereții încrezătoare și fericite, artistul acesta, care dintr'odată a cucerit publicul, are un frumos viitor. Să-l vedem la muncă. Restul interpretării mediocru. Dintre noii veniți nu văd ridicându-se niciunul. Păcat de glasul așa de strident al d-rei Nelly Santa, care altfel ar avea suficientă prestanță scenică. D. Liciu a spus admirabil spiritualul prolog. —

\*

La Teatrul Modern, Compania Davila a jucat *Fetița* «la Gamine» de P. Weber și Gorsse. Pierd mult în traducere picsele acestea franțuzești (mai just pariziene), al căror farmec e în dialogul plin de vioiciune și spirit. E o comedie fără mare adâncime și de o mică importanță. Tema fundamentală, aceea a dragostei unui fetițe de 17 ani pentru un bărbat de 50 de ani, are chiar ceva supărător într'însa. Noroc însă că autorii întorc lucrul spre normal, făcând pe răscoptul erou, îndrăgostit și el la rândul lui de acea «poamă crudă», să renunțe și să treacă mâna unui tânăr elev al lui. Și aci se sfârșește totul spre bine cu o căsătorie cuviincioasă.

Ciudată fetiță e Colette. Crescută într'un orașel mocnit de provincie, de niște fete bătrâne, cucernice și

plcticoase, ea aspiră la viața liberă, la artă, la toate frumusețile, spre scandalul bătrânelor și al întregului târg. Când babele vor să o mărite deasila cu un gă-găuț de fecior de notar, nici una nici două ea fugе la Paris, la un pictor celebru care șezuse vara în gazdă la ele și se înteresease de fetiță și de primele ei dibuieli picturale. Beleaua e mare pe capul bietului d. Delanoy, cinquagenar și membru al Academiei de arte frumoase. Fetița e atât de sigură și de simplă, atât de nevinovată și de fermecătoare, încât Delanoy nu poate să o gonească dela el.

Cu complicitatea comisarului de poliție însărcinat cu descoperirea fugarei, Colette se așează de-abinelea în casa pictorului. Dar asta n'ar fi încă nimic. Fetița s'a amoretat, sau i se pare că s'a amoretat de pictorul cel bătrân, fără să bage de seamă că un alt pictor, acesta tânăr, o iubește în tăcere. Incepe să fie și geloasă. Intr'o zi este peste măsură de impertinentă cu d-ra Nancy Vallier, dela Comedia Franceză, amică foarte bună a pictorului, care pozează pentru portretul ei. Ba încă, într'un acces de furie, teribila fetiță mângălește portretul actriței!—Vine bine înțeles explicația, și fetița își dă pe față taina sufletului. Delanoy, și mai încurcat acum, caută să o potolească părintește. Dar se vede că și el o iubea oarecum latent. Dragostea lui se dă pe față când are un motiv să fie gelos de elevul lui, Pierre Sernin.

Réfuzul cam aspru al lui Dalanoy, îndepărtase pe Colette de dânsul, și o apropiase, cu gândul, de Pierre. După scena explicației și exploziei de gelozie a lui Delanoy, bizarul duo călătorește prin sud, fata melancolică, gândind aiurea, pictorul tot mai nehotărât. Dar iată că familia fetii dă peste fugari (incidentele sunt vesele de tot). Delanoy se hotărăște să curme odată scandalul luând de soție pe Colette. Aceasta, în nesfârșitul ei devotament pentru pictor, ceace i se pare că e iubire, primește. Un prieten bun îi deschide însă capul lui Delanoy și-i arată enormitatea greșelii ce eră pe cale să comită. Nobilul academician se convinge că trebuie să renunțe; și tocmai el este cel care cere mâna domnișoarei Colette pentru elevul său Pierre.

Desigur că piesa aceasta a fost aleasă pentru a da ocazia d-rei Alice Cocea să se afirme încă odată în rolurile de ingenuitate. Collete dela Teatrul Modern e o fetiță delicioasă, naturală, zglobie, neștiutoare de rele; o umbră de melancolie să lasă peste fața ei blondă când începe să cunoască durerile vieții... D-l Davila, căruia îi convin de minune rolurile de *viveur* îmbătrânit, sceptic și *raisonneur*, nu se acomodează tot așa de bine cu rolurile în care intră o doză de duioșie și dragoste mai tinerească. Totuși Delanoy al D-sale a avut destul relief.

Niculescu-Buzău înveselește lumea numai prin apariția lui. În rolul găgăuțului fecior de notar, care după ce face cunoștință cu școala dela Moulin-Rouge se schimbă cu desăvârșire, situațiile imposibile se potriveau de minune cu verva îndrăcită a acestui iubit artist. — Ar fi bine să nu se mai încredințeze d-lui Economu roluri de amoretat. — A fost și un debut: d-ra Florica

Alexandrescu. D-sa e o persoană foarte frumoasă și are toalete strălucite. Păcat numai că are un accent afectat în pronunțarea românească și că mai bine de jumătate din ce spune nu se pricepe. Să învețe întâi să pronunțe mai deslușit și să se desbere de acel supărător accent străin.

Lazăr Cosma.

#### BIBLIOGRAFII:

**Politique Extérieure**, discours et études de *Lucien Hubert*, député. — Un volume in-16, de 253 pages, des éditions de la *Correspondance d'Orient*. Librairie Félix Alcan, 108, bd. Saint-Germain, Paris.

D. Lucien Hubert, care a fost raportor în Camera franceză al actului dela Algeiras și al tuturor proiectelor cari privesc Marocul de la 1904, și care e o autoritate în politica internațională, a strâns în acest volum o alegere din discursurile și articolele sale cari formează istoricul cel mai viu al afacerilor externe ale Franței, ale Africei și cele orientale în ultimii 5 ani.

Volumul se deschide cu un studiu asupra Junei-Turcii. Urmează apoi discursuri asupra prefacerii hărții balcanice, evoluția chestiunii marocane. Mai sunt aci studii asupra: Sforțării germane, Ideii Coloniale, etc.

Varietatea și conținutul acestor pagini, cum și personalitatea eminentului lor autor, fac din această carte un document indispensabil celor ce-i preocupă frământările diplomatice — cari se răsfrâng așa de departe — ale Franței din zilele noastre.—Edit.

**L'Esprit public en Allemagne vingt ans après Bismarck**, par H. Moysset. I. vol. in-8 de la *Bibliothèque d'Histoire contemporaine*, 5 fr. (Librairie Félix Alcan).

D. Moysset a studiat în cartea aceasta, cu ajutorul documentelor de mână întâi și a relațiilor sale, chestiunile cari preocupă și pasionează spiritele în Germania, de câțiva ani încoace.

Autorul a încercat să descurce faptele economice și sociale cari sunt la temelia răului general de care suferă această țară, și să le lege unele cu altele prin cauzele lor profunde cari ne fac să vedem înțelesul lor limpede și traianic. Imprejurările de față și însemnătatea pe care ele o dau alegerilor pentru Reichstag, din ianuarie 1912, fac din cartea aceasta de istorie contemporană un îndrumător prețios pentru a urmări în toată dezvoltarea lor și pentru a prinde însemnătatea evenimentelor cari vor preocupă multă vreme încă presa și opinia publică.—Edit.

**La politique douanière de la France**, par Charles AUGIER, inspecteur principal des Douanes à Nice, et Angel MARVAUD, docteur en droit, chargé de mission par la Fédération des Industriels et Commerçants français; préface de M. L.-L. Klotz, vice-président de la Chambre, ancien ministre des Finances. 1 vol. in-8°, Félix Alcan-Paris . . . . . 7 fr.

Punem la dispoziția cetitorilor noștri, colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII și IX din revistă, legate în scoarțe tari și demne de a figură în orice bibliotecă, pe preț excepțional de lei 1,50 fiecare volum, (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau 2 volume, lei 1.10 pentru 3 sau 4, și lei 1.35 pentru toate 5 volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pag. de text variat și mereu de actualitate.

Cererile, făcute pe cotorul mandatului cu care se va trimite suma de mai sus, sau în scrisoare, la care se va alătură suma de mai sus în mărci poștale, vor fi înaintate administrației revistei.

# CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

## NOUȚĂȚI ȘTIINȚIFICE

**Trăsnetul globular.** — Un fenomen pe care puțini l'au văzut, în care puțini savanți cred, și care cu toate acestea există.

El s'ar compune, după spusa celor de bună credință, dintr'un mare *glob de foc* albastrui, care după un trăsnet intens s'ar scoborâ încet din nori, sau s'ar mișcă orizontal la câți-va metri de suprafața pământului, iar după un timp anumit, ar explodă lăsând un miros caracteristic de *ozon*.

*Thornton*, susține într'un recent memoriu, că acest trăsnet globular ar fi compus din *ozon*, căci numai ozonul dintre toate gazurile cari iau naștere printr'o descărcare electrică, este mai greu ca aerul, apoi, aceasta ar explica și coborârea încetată a globului, cum și mirosul de după explozie; culoarea albastră care este caracteristică descărcărilor electrice fără scântei în aer și care dă iarăși ca produs ozonul. Descărcarea aceasta care ar urmări unui trăsnet cum și respingerea globului de către pământ, observată totdeauna și care e datorită electricității negative cu care ar fi încărcăți și globul și pământul și în cele din urmă explozia care se datorește faptului că ozonul este *endotermic*, toate acestea se produc, în acest fenomen, cu o ușurință rară.

Lipsa de mai multe teorii cari ar explica acest fenomen, provoacă, după cum am spus, neîncrederea savanților în existența fenomenului.

**Pipăitul la distanță și facultatea orientării la orbi.** — Toată lumea știe că orbii au o facultate atribuită lor în special, de a se orienta, adică de a evita obstacolele. Această facultate a dat loc la o mulțime de teorii; unii susținând, că odată cu pierderea vederii, natura îi înzestreaază cu un al *șeselea simț*, sau *simțul obstacolelor*; alții că ea n'ar fi decât efectul împreunării celorlalte simțuri cari ar percepe la distanță (auzul, mirosul și pipăitul); alții, că este o senzație specială produsă pe frunte și pe timpan; iar alții, că această senzație ar fi datorită chiar *auzului*, prin undele sonore reflectate de obstacole.

Mulțimea teoriilor nu trebuie să ne mire, cu toate că suntem în fiziologie, prin urmare într'o știință unde experiența este mai greu de făcut și adevărurile mai greu de dovedit; căci mai întotdeauna astfel a procedat știința: întâi teorii multe și pe urmă diferențierea lor și scoaterea adevărului în relief. Se vede că spiritul omenesc găsește mai ușoară calea aceasta indirectă, decât aceea a căutării adevărului prin observație directă; cu un cuvânt, spiritul n'ar putea nici odată să deslușească cauza unui fenomen, în complexul celorlalte fenomene, decât pe calea teoriilor aprioristice.

*Kunz*, a făcut asupra orbilor 20.000 de experiențe, eliminând una câte una aceste pretinse cauze ale fe-

nomenului; astfel a găsit tactul la distanță și la *surdo-orbi*; astfel a învelit capul într'un cilindru de carton care nu suprimă undele sonore, dar care a suprimat tactul la distanță, — deci auzul nu avea ce căuta; astfel a constatat că căldura mărește acest tact; că mersul asemenea; că anestesia frunței îl micșorează până la 70%; și că prin urmare acest tact ar fi localizat *pe frunte*. Și, acest tact ar fi, după el, datorit *presiunilor la distanță* pe cari le exercită corpurile. Și aceasta o probează cu *pensula cu un fir* (1 mg. presiune) care, dacă este simțită de individ, înseamnă că posedă tactul la distanță, iar dacă nu, nu; iar proprietatea aceasta a pielii este datorită *hiperestesiei*, provenită în genere de pe urma unei boale ca *scarlatina* etc., sau chiar *isteriei*.

Deci, al 6-lea simț nu ar fi decât simțul pipăitului dus la o perfecțiune foarte mare, iar *tactul la distanță* o funcțiune a facultății de orientare la orbi.

**Aviațiune.** — Săptămânile din urmă ziarele n'au fost pline la rubrica Aviațiunii, decât de faptele aviatorilor noștri civili sau militari.

Cu bună voință s'a văzut că și în țara românească se pot face multe; că a fost destul ca această exotică ființă să fie pusă în mișcare, pentru a vedea răsărind ca din pământ, o pleiadă de aviatori, dintre cari unul a mers până la Roman, iar altul s'a urcat până la 800 metri înălțime.

Ca să vă spun ceva nou în aviațiune este greu, căci nimic nou nu s'a inventat; aviațiunea a rămas cași până acum, tot un sport greu și periculos, făcut numai pentru cei îndrăzneți, pentru cei cari nu prea au ce pierde din viață.

*Echilibrul*, cea mai de căpetenie chestiune, și de care depinde întregul avânt al acestei invențiuni, tot n'a fost găsit; aviatorul tot cu viața în mână se sue în aeroplan.

Tot aceleași aparate cari circulau și acum câți-va ani, zboară și acum; prețurile motoarelor sunt tot atât de urcate, plătind tot așa de scump, un instrument care este departe de a fi aceea ce trebuie să fie.

În schimb însă, aviațiunea ia pe zi ce merge avânt foarte mare, iar victimele ei au ajuns legiune. Toate popoarele se întrec în a forma aviatori; toți inventatorii se silesc să dea de cap grelei probleme ce comportă chestiunea. Și noi avusesem o seamă de asemeni „rara avis“, cari însă odată cu dispariția subvențiilor și a bugetului, au dispărut.

N'au mai rămas pe piață mai nici unul; oricum, eră îmbucurătoare îndrăzneala acestor oameni cari ne mulțumeau la urma urmelor și cu atât...

Aviatorii serioși de astăzi ne răzbună însă de cei de ieri. Așa că n'am pierdut nimic.

Emanuel Grigoraș

### BIBLIOGRAFII:

Oct. Goga: *Însemnările unui trecător*, articole publicate prin „Tribuna“ și „Țara noastră“. — Arad Tip. „Tribunei“, 3.50 lei.

## DARI DE SEAMA

**Ramiro Ortiz**: *Un' imitazione rumena dal Gessner e dal de Vigny*. [Firenze. Enrico Ariani, — 1911]. *Per la fortuna del teatro alfieriano in Rumania*. — [Torino, Ermano Loescher, — 1911].

Cercetătorii de istorie literară vor ceti cu un deosebit interes lucrările aceste pe care dl. Ortiz le trage acum din deosebitele publicațiuni italiene unde apăruseră mai din vreme. Publicul mare însuș, pe de altă parte, nu va rămâne fără un însemnat folos din cunoașterea problemelor — așa de interesante pentru noi — pe care aceste două broșuri le pune și le discută. — Iată deci motive pentru cari noi le recenzăm.

I. *Imitațiunea românească după Gessner și Alfred de Vigny* este *Potopul*, lui Costake Negruzzi. — Urmarind influența pe care idila lui Gessner ar fi avut-o asupra liricei române, d. Bogdan Duică scria prin 1901 în «Convorbiri literare» — fără multă insistență — că poezia lui Negruzzi, *Potopul*, ar fi «o simplă imitație... o traducție a unui poezii în proză a lui Gessner...» Când însă mai târziu d-l Apostolescu — pentru ca să-și scrie teza de doctorat — a făcut socoteala influențelor străine asupra producției noastre literare, el a revindicat pentru A. de Vigny influența sub care Negruzzi a scris poezia de care e vorba. Dar d-l Apostolescu aducea în sprijinul tezei d-sale afirmațiuni foarte puțin precise, cu toată înfățișarea de perfectă siguranță pe care o are întreaga lui — de altfel valoroasă — lucrare. — Așa că problema — dacă eră — rămânea nerezolvită. — D-l Ortiz a luat în aceste împrejurări, și pentru publicul italian, cercetarea problemei. Ori cine a cetit broșura aceasta, scrisă limpede și cu deosebită înțelegere pentru împrejurările istorice și culturale dela noi, a simțit fără îndoială că soluțiunea pe care ea o aduce este definitivă. Autorul, cercetând logica argumentării și sărăcia isvoarelor pe care D-nii Apostolescu și Bogdan-Duică își sprijineau afirmările lor, înlătură de la început valoarea exclusivă a fie căreia din cele două încercări de rezolvire. Dar considerând că textul traducerii române are asemănări necontestate și cu versiunea franceză a lui Vigny și cu originalul, D-l Ortiz conchide că poezia lui Negruzzi se leagă fără îndoială cu *Le déluge*. Numai că, autorul român — ca și de Vigny de altfel — cunoștea, dacă nu originalul, cel puțin traducerea franceză — foarte exact făcută — a lui Huber, după opera lui Gessner. Și atunci nici D-l Apostolescu, nici D-l Bogdan-Duică nu are dreptate. Sau, dacă voiți, o au

numai în... tovrășie. — Aceasta e concluziunea D-lui Ortiz. Ceeace merită să fie însă mai ales revelat în această lucrare, e metoda riguros științifică și surprinzător de concludentă pe care o întrebunțează d-sa. Stăruința cu care se urmărește un amănunt caracteristic în atâtea edițiuni deosebite, inteligența cu care se confruntă deosebitele texte și versiuni, ingeniozitatea cu care se scot concluziunile cari se vor dovedi mai târziu folositoare, cinstea, desăvârșita cinste și modestie științifică în care ni se înfățișează totul, iată atâtea calități pe care aci le găsim cu prisosință și pe care le-am dori cât mai des la tinerii noștri istorici literari. —

II. Același lucruri s'ar putea spune și despre celălalt studiu al d-lui Ortiz care ne arată *influența și rostul teatrului marelui tragic italian Alfieri in dezvoltarea noastră culturală*. Cartea aceasta urmărește în trei capitole reprezentarea tragediilor alfieriane pe scenele noastre, valoarea literară a traducerilor acestor piese și părerile pe care critica literară depe atunci le aveă asupra lui Alfieri însuș. Totdeodată ea reconstruște cu o incontestabilă îndemânare și simpatie, anumite colțuri de viață bucureșteană și ieșeană pe care noi prea nu le-am știut nici odată pentru ca să le putem uita.

...Sunt acum câțiva ani, când nu știu care presă românească, mulțumea — fără să înțeleagă — D-lui A. Bellesort, care își exercită ironia lui fină pe seama României contimporane, pentru că...ne făcea cunoscuți Europei. E adevărat că străinii ne cunosc mai mult prin ei — și de aceea nu ne cunosc tocmai bine. Ori cum, eră însă mai rău fără d-nul Bellesort de cât cu el. Și noi am fost încântați. — Dar asta înseamnă că cu atât mai mult trebuie să fim încântați când uni străini înțeleg *cu adevărat* ceva din viața noastră și o spun peste graniță: ...iată încă un motiv pentru care am ținut să atragem atenția asupra lucrărilor D-lui Ramiro Ortiz.

N. I.

### BIBLIOGRAFIE

**La Renaissance Tchèque au dix-neuvième siècle**, par L. LEGER, membre de l'Institut, professeur au Collège de France. 1. vol. in-16, Alcan Paris . . . . . 3 fr. 50

**Les questions actuelles de politique étrangère dans l'Amérique du Nord.**—*Le Canada et l'Impérialisme britannique. Le Canal de Panama. Le Mexique et son développement économique. Les Etats-Unis et la crise des partis. La doctrine de Monroe et le panaméricanisme*, par MM. A. SIEGFRIED. P. De ROUZIERES, De PERIGNY, Firmin ROZ, A. TARDIEU. 1 vol. in-16 avec 5 cartes hors texte, Alcan Paris . . . 3 fr. 50

**La Synthèse en histoire.**—*Essai critique et théorique* par Henri BERR, directeur de la *Revue Historique* 1 vol. in-8<sup>o</sup> . . . 5 fr.

**L'Avarice.**—*Essai de psychologie morbide*, par J. ROGUES DE FURSAC. 1 vol. in-16<sup>o</sup>, Alcan Paris . . . . . 2 fr. 50.

# ÎNSEMNĂRI

**Tirania politicei.** — Cu acest titlu a fost primul articol pe care l'am scris în seria cea nouă a *Nouei Reviste Române* (12 Octombrie 1908), voind să protestez în privirea moravurilor sălbatice din viața noastră politică.

Intr'adevăr, la noi, din momentul ce ești înscris într'un partid politic, te crede lumea dator să vezi în membrii celor lalte partide politice numai pungăși, imbecili, sau cel puțin trădători de neam! La ori ce face partidul advers, trebuie să găsești cuvinte de critică, altfel bănuiala este gata. Numai ce auzi: înțelegem, te dai bine cu guvernul!

Fiind-că, — în ceea ce mă privește, — prevedeam că nu voi putea fi atât de sălbatic, am și scris articolul în cestiune. Era o prevenire pentru toți că în *Noua Revistă Română* voi încerca să fac o politică imparțială.

Această prevenire însă, — curios — n'au înțeles-o de cât prietenii mei politici; o probă mai mult că lângă ei mi-era locul. Adversarii din cele lalte două partide continuă să mă bănuiască după cum cere tirania politicei.

Exemplu: În timpul campaniei electorale din Ianuarie trecut, am publicat un articol asupra cartelului dintre conservatori-democrați și liberali, articol defavorabil cartelului. A doua zi, *Voința Națională* m'a făcut transfug, iar prefectul de Mehedinți mi-a afișat articolul meu pe toate zidurile orașului Severin, așa cum nu are dânsul obiceiul să afișeze chiar ordonanțele pentru paza de holeră. De atunci ziarele conservatoare, *Conservatorul* și *Epoca*, de câte ori pomenesc numele meu nu uită să amintească de acel articol. Fiindcă am scris ceva care se putea interpreta în favoarea guvernului conservator, apoi negreșit voiam să trec cu guvernul! De ce n'am trecut? Hei, vezi bine, fiind-că n'am fost primit! Guvernul conservator este un guvern moral, care nu umblă după transfugi!

Iată mentalitatea ziariștilor, care servesc pe micii tirani, ai politicei noastre... De îndată ce nu critici pe adversar, devii un om dubios.

Ziariștii liberali, mai ales, obișnuiți cum sunt cu disciplina călugărească, nu-ți iartă cel mai mic gest, chiar dacă acest gest ar fi pentru ei!

Așa, bunioară, eu trebuie să fi fost văzut când-va dând bună ziua vre-unui fruntaș liberal, pentru ca *Voința Națională*, să mă bănuiască, nici mai mult nici mai puțin, de cât că am fost în tratative de a trece la... liberali!

Iată ce scrie, în adevăr, acest bine informat ziar în No. său dela 11 Oct. cor.:

*D-l C. R.-Motru, care într'o vreme a voit să se facă liberal, dar în loc de a da cerere la club, sprijinită de doi membri mai vechi, a crezut că poate trată dela putere la putere și pune condiții.*

Intr'o vreme!

Așa dar, cu o cerere sprijinită de doi membri mai vechi, așa fi putut și eu deveni liberal! Eu, reacționarul înăscut, cum ar zice d. Stere dela Iași!

Ce mentalitate de *neoibagi* la unii din ziariștii noștri!

— C. R.-M. —

„Cel de pe urmă cuvânt“ al d-lui Xenopol aduce servicii, cari ne bucură, lucrării sale asupra „Istoriei partidelor politice“. Bătrânul istoric trebuie să fie mulțumitor d-lui R. Motru pentrucă i-a dat ocazie să deslușească intențiunile sale și mai ales să corecteze titlul operei sale, — titlu care, interesant la început, devenea curios în cele din urmă și prin nearmonizarea lui cu lucrarea însăși, rămânea dacă nu suspect cel puțin compromișător. O nelămurire — să-i zicem de formă — care se desprindea odată cu anumite bănuieli neingăduite de reputația de învățat necontestat a d-lui Xenopol, eră necesar să fie înlăturată cât mai în grabă. D-l R.-Motru a adus un serviciu și operei și reputații d-lui Xenopol.

Ceeace a fost rău numai, e că respectatul istoric și-a lăsat cu așa încredere bătrânească, și reputația ca și scrisul pe mâna celor cari fac socoteli și scriu la „Viața Românească“. Și iată ce îndreptate aduce, așa de onorabil, d-nul Xenopol operei sale. Orcine cetea *titlul* lucrării acesteia: „*Istoria partidelor politice*“, — era necesar îndreptat cu gândul și la partidul băncilor și al presiunii care „veghează“ astăzi cu atâtă liniște sătulă „la destinele României“. Și de aceea toți s'or fi întreat: *ce e aici?* Istoricul Xenopol e un învățat prea serios și un român prea cinstit ca să se poată înșela cu lucruri evidente pentru oricine. Intre aceștia cari

s'au mirat, a fost și d. Motru. Atrăgând atențiunea d-lui Xenopol, d. Motru a fost nevoit, pentru cetitorii săi și pentru cei cari vor să învețe, să facă o mică lecțiune de metodologie istorică. Că d. Xenopol s'a năcăjit și a decretat necompetența d-lui Motru în această materie, e lucru explicabil. Pentru cine știe însă, că metodologia istorică, prin străduința ei de a fixa norme generale în judecata fenomenului social-istoric și prin cerințele dezvoltării ei actuale, se îndreaptă către științele filozofice ca să-și ia temeiul construcțiunilor și explicațiunilor ei, nu mai e nevoie să spunem că lecția de metodă istorică-psihologică a d-lui Motru nu era lipsită de chemare — chiar pentru un istoric bătrân și popular ca d. Xenopol.

În definitiv, d. Motru lămurea, pentru folosul cetitorilor și, socotim în mod serios și pentru cel al d-lui Xenopol, că istoria *ideilor* liberale nu e tot una cu istoria *partidului* liberal. Că ideile liberale care înviorară viața în România în veacul trecut sunt deopotrivă izvorul *tuturor* partidelor actuale. Și, deci, atragea atențiunea cetitorilor că lucrarea d-lui Xenopol conține o nelămurire — pe care dușmanii ar putea-o bănuși suspectă — și că prin urmare o corectare se impune.

Corectarea o aduce d. Xenopol în „Viața Românească“ (No. 9 Septembrie):

„...eu mă opresc cu expunerea la 1866, adică acum aproape 50 ani. Să aștepte d. Motru să ajung la timpul actual pentru a vedeți cum va eși partidul liberal din evoluția lui.“

Suntem veseli; așa putem aștepta. Suntem veseli pentru folosul d-lui Xenopol. D-l Motru — pe care d. Xenopol „il prețuește ca învățat și chiar ca prieten“ — trebuie să fie și mai bucurat că a adus și mai învățatului său prieten un așa de necontestat serviciu. Nu eră bine ca istoricul Xenopol să rămână în lumina istoriei, cu o așa de importantă lucrare, adumbrit de nelămurirea unei explicații nesuficiente.

... În lumina acelei istorii care nu va ține seamă de cuvintele rele pe care le aruncă la neceaz și un om cu mintea așa de luminată, cum e d-sa, unui coleg „pe care (vai!) il prețuește ca învățat și chiar ca prieten“. — T. —

**Kogălniceanu și cestiunea agrară.**—Desvelirea monumentului lui Kogălniceanu, a obligat presa noastră să scrie despre activitatea celui mai priceput și mai îndrăzneț om politic al pregătirii noastre naționale. Cuvinte de prisos și mai ales — și mai rău — multe cuvinte nedrepte au acoperit, cu pretențiunea necesităților gazetărești, jurnalele noastre politice. În *Ordinea*, d. St. Antim a putut scrie însă lucruri adevărate, spuse cu un adevărat simț istoric. Noi copiem cu interes din articolul d-sale:

„Improprietărea de la 1864, fără a fi fost opera partidului liberal, este actul cel mai liberal care s'a înfăptuit vreodată la noi. Ea este punctul de plecare, obârșia tuturor reformelor liberale săvârșite la noi de la această dată până azi. De altfel numai așa ne putem explica opunerea încăpățanată cu care o parte din proprietarii de atunci au înlămpinat actul de la 1864. E prea adevărat că lupta proprietarilor s'a dat numai pe baza intereselor materiale și a privilegiilor de clasă, dar aceasta a fost numai pretextul luptei, partea ei aparentă, cauza ei adevărată, fiind cu totul alta.

Să cercetăm acum cari au fost urmările economico-sociale ale actului de la 1864. Până la reforma lui Kogălniceanu întreaga proprietate teritorială a țarei era concentrată în mâinile câtorva zeci de familii boeresti. Domeniile acestea fuseseră date boerilor pe vremuri de către domnitorii țării, pentru diferite servicii aduse de către boeri acestor Voievozi, fie în timp de pace, fie pe vreme de război. Cele mai multe din moșii fuseseră date cu mult înainte de către Domnitorii strămoșilor acestor boeri. Foarte puține din pământuri erau cumpărate și din cele cumpărate foarte puține erau cumpărate în chip cinstit.

Deci, atât pentru a obține moșii cât și pentru a se menține în stăpânirea lor, se cerea boerilor o capacitate cu totul alta decât cea economică.

Reforma lui Kogălniceanu surprinde clasa noastră proprietărească în asemenea situație, pământul redat liber în comerț, este obiectul unui război de viață și de moarte. Proprietarii cei vechi parcă înlărzați într'o climă prea aspră sunt răpuși, expropriați fără nici o milă din domeniile lor; iar căderea aceasta a vechii clase aristocrate se caracteri-

zează prin acea formidabilă erupțiune de viții de tot felul de cari societatea românească a suferit atât și de care nu s'a vindecat pe deplin încă nici azi. D. Duiliu Zamfirescu a zugrăvit cu o mână de maestru decăderea aceasta a vechii noastre clase boeresti, în neîntrecuta sa pagină de istorie socială intitulată *Tănase Scatiul*.

Interesant este de știut cine sunt învingătorii în această luptă. Învingătorii sunt aceiași cari au triumfat și în apus. La noi, ca și pretutindeni, aceștia au fost oameni din popor, cari știuseră totdeauna ce e lupta pentru trai, iar atunci când pentru a ajunge ori-unde și a se ridica în vârful piramidei sociale, nu mai eră nevoie de o naștere fericită, oamenii aceștia au intrat în luptă și le-a fost ușor să învingă....

Ion C. Brătianu, cu intuiția cea caracteristică oamenilor de acțiune, aveă instinctiv simțământul acestui proces de descompunere socială ce se urmă în jurul său și a înțeles că această primenire a clasei de sus aveă să-i folosească lui în primul loc. De aceea el nu face nimic pentru a-i opune vre-o stavilă, ba din potrivă, el răușește cu mijloace artificiale de corupție, să grăbească și să activeze acest proces de distrugere a vechii clase boeresti.

Dar dacă Ion C. Brătianu, consideră pe acești oameni ca pe niște simpli partizani ai săi, pentru istoria noastră socială ei însemnează însă o nouă clasă socială.

Faptul de-a fi ridicat și consolidat această clasă, constituie cel mai mare merit, adevăratul merit al lui Ion C. Brătianu. Dacă Mihail Kogălniceanu a avut gloria de a ridica la rangul de cetățeni pe țărani satelor noastre, apoi Ion Brătianu are meritul de-a fi ridicat, tot pe baza actului dela 1864, o puternică clasă de proprietari *ex jure quiritium* și deținând în mâinile ei destinele țării românești. Dar pe când reforma lui Kogălniceanu a fost numai factice, căci țaranul e și azi cetățean numai cu numele; opera lui Ion C. Brătianu e reală, clasa ridicată de el formează azi de fapt clasa conducătoare la noi, — de aici deosebirea de glorie și de reușită între acești doi bărbați politici.



## REVISTA REVISTELOR

Jubileul universității din Iași a avut și din partea Revistei științifice V. Adamachi, cuvinte entuziaste de laudă. Le scrie în numele revistei, d. prof. dr. I. Simionescu. E îndemnat la aceasta de oarece „pentru noi trebuie să aibă o însemnătate și mai mare sărbătorirea semiseculară a universității din Iași, cea dintâi înființată, pentru că prin decretarea existenței ei, e legat începutul unei alte ere, de libertate, de muncă proprie, în viața istorică a țării întregi. Termenul e scurt, însă merită să fie scos în relief, căci el înseamnă sfârșitul unei perioade de aspre greutăți, de luptă, de indecisiunile legate de început. Popasul e bun, pentru că prilejește o ochire îndărăt, iar „ce a fost“ e necesar de știut pentru mersul mai departe“. Ceeace urmează după aceasta e o privire de ochiu competent asupra activității facultății de științe.—

D-l colonel Sc. Panaitescu, care arată atâta neobișnuită învățătură și înțelegere pentru meșteșugul — din ce în ce mai complet și mai anevoios — al războiului, continuă pe acelaș ton de adâncă pricepere, expunerea *principiilor fundamentale ale topografiei*. S'a mai vorbit la noi de d-sa și e cunoscut de când a ținut să deă și studenților ieșeni — în câteva prelegeri foarte ascultate — puține învățături asupra artei militare. —

Tot așa de interesante articole de specialitate — și totuși deopotrivă de folositoare pentru oricine — scriu d. G. Bratu, H. Vasiliu, A. Cardaș, Dr. Vasiliu și I. Borcea.

De un mare interes se prezintă conferința d-lui Inginer I. Ionescu președintele asociațiunii române pentru înaintarea și răspândirea științelor, ținută la congresul din Târgoviște: *Importanța economică a râului Ialomița*, și publicat

în chestia „Enciclopediei Bisericii ortodoxe“. — După notița apărută în No. trecut al revistei, noastre în cestiunea *enciclopedii ilustrate a Bisericii ortodoxe române*, am avut onoarea să primim vizita celor doi autori cari au întreprins această lucrare: D-nii Ion P. Sillescu și M. Gheorghiu.

Amândouă autorii, sunt tineri, au o înfățișare gentilă și se recomandă: „ziariști“.

Dânșii au ținut să ne declare că n'au fost încasatori pe la ziare și în special că unul dintr'ânși (d. M. Gheorghiu) n'a comis nici o incorectitudine față de administrația ziarului *Minerva*: că pretențiunile acestei administrații sunt nefundate și că de altmintreli procesul dintre d. Gheorghiu și *Minerva* este în curs de a se judeca.

Ne place să credem că afirmările tinerilor autori sunt exacte și de aceea regretăm că s'a dus în discuție trecutul lor.

Este vorba însă de lucrarea viitoare pe care ei o întreprind, și pentru care noi nu am avut și nu putem avea cuvinte de incurajare.

De unde până unde, doi tineri cari n'au făcut studii speciale bisericești (ori și cât de gentili și „ziariști“ ar fi ei), să primească protecțiunea Cassei Bisericești, cu adresă în regulă, pentru a întreprinde o așa lucrare?

În adresă, Administratorul Cassei Bisericii spune tuturor cucernicilor preoți ai țării românești: *vă rugăm să dați tot concursul necesar, d-lui Sillescu când se va presintă*.

Poate fi incurajată o lucrare întreprinsă în așa condițiuni? Înțelegem pe cei doi tineri autori. Ei sunt în dreptul lor să-și caute o ocupațiune ori și unde o găsec. Dar o instituție de Stat poate ea acorda protecție, și poate ea da adresă la mână ori și cui o cere?

Așa ceva nu se poate întâmpla decât sub guvernele slabe cari prin fatalitate sunt și imorale. Căci evident: numai un guvern slab poate numi la Cassa Bisericești un funcționar slab care să nu resiste solicitării făcute de cei doi tineri „ziariști“. — M —

în Natura. Foloasele pe cari le aduce o canalizare a Ialomiței, fuseseră prevăzute și în Regulamentul organic, care într'un articol se ocupă în special de cestiunea aceasta. Amintind diferitele studii și propuneri ce s'au făcut pentru a se aduce proiectul la îndeplinire, d. Ionescu arată foloasele ce ar aduce această lucrare economiei naționale:

„O importanță și mai mare a canalizării Ialomiței constă în faptul că această canalizare nu ar rămâne izolată. Ea s'ar putea lega prin un canal cu orașul Buzău, care ar pleca dela Urziceni; cu Ploești și chiar cu Câmpina prin Prahova și afluenții săi și în fine cu Capitala țării prin un canal care ar pleca dela Fierbinți și s'ar termina în apa Colentinei pe la lacul Teilor din nordul Bucureștilor“.

„Este dar timpul ca chestiuni de natura celor cu care s'a ocupat Obșteasca Adunare din 1834, să fie readuse la ordinea zilei. Orașele noastre care se plâng de lipsa de viață trebuie să se ocupe de găsirea mijloacelor prin care ar putea mări mișcarea economică într'ânsele, căci azi, cu toate palatele, școlile, teatrele, lumina electrică și altele, nu se poate obține viață în ele fără de o asemenea mișcare. Știința a scos azi pe om de sub tirania naturii și din dependența locului lui de naștere, și l-a făcut să depindă de oameni, prin relațiuni economice. Sporirea unor asemenea relațiuni mărește viața și o ușurează“.

E o propunere ce se înfățișează ademenilor prin foloasele ce le-ar aduce. Vor fi destul de ademenitoare ca să pue pe gânduri pe cei care ar putea-o realiza? —

Tot acest număr publică și conferința d-lui G. Țițeica asupra *oamenilor de știință și amatorii de știință*, ținută iarăși la congresul amintit. —

Notițele dela urma revistei sunt totdeauna interesante.

În numărul depe Septembrie al interesantei publicații *Révue pédagogique*, d. Charles Chabot ne dă un studiu bogat în informații asupra *Adolescenței*. În două trăsături esențiale rezumă caracterul acestei vrăste, prin tumultuoșitatea și instabilitatea ei atât de rebelă analizei: dezechilibrul între forțe și între cerințe — celedintăi dând cu mult mai mult de cât pot întrebuița cele din urmă, și producând astfel nevoia de-a se cheltui în acte generoase, eroice sau perverse, dar în orice caz depășind măsura, nevoia de a se întrece în ori ce clipă pe sine însuși — și inadaptabilitatea, indisciplina, anarchismul, produse de conștiința obscură că adolescentul poartă în sine germeii unei lumi noi, unor noi generații, unor noi idealuri umanitare, ce vor să sfarme cadrele obicinuite într-o neînfrănată dorință de progres.

Pentru pedagogie aceste adevăruri sunt pline de aplicații practice utile, cu atât mai utile cu cât în învățământul oficial adolescentul este confundat totdeauna cu un copil, când, și mai rău, nu e luat drept un om matur.

În acelaș număr se analizează raportul publicat de *Ministerul Cultelor și Instrucțiunii* de la noi, sub titlul: *Recensement général des litrés et des illétrés en l'année 1909*, în care se pun mai ales în evidență frumoasele rezultate ale legii școlare din '96, în urma căreia numărul știutorilor de carte a fost ridicat la 39.4% din populația totală a țării. „Dacă aceste rezultate au fost controlate serios, și nimic nu ne autoriză să ne indoim — conchide recenzentul — ne e permis să credem că nici o lege asupra învățământului n'a

avut vre-odată, în nici o țară din lume, o influență comparabilă cu a legii românești din 1896. Întregul guvern român, și mai cu seamă ministrul de instrucțiune publică, d. Spiru Haret, un profet pe care țara sa a știut să-l înțeleagă, pot să se mândrească cu drept cuvânt, de această generoasă deșteptare“ de ar fi așa...

A părut interesant d-nei Wanda Landowska să știe care erau *părerile germanilor în privința muzicii franceze* din secolul XVIII. Cercetările și-le scrie în *Mercure de France*. Curiozitatea d-nei Landowska a pornit dela fraza lui Rousseau, care decreta că „francezii n'au deloc muzică și nu pot s'o aibă, sau dacă v'odată vor avea una, asta va fi cu atât mai rău pentru ei“. Părerea artistei e că Rousseau n'avea dreptate. De aci deduce că nu e drept să se zică că „revine poetului să facă poezie și muzicantului să facă muzică, dar numai filozofului îi e dat să vorbească și de una și de cealaltă“. Tot așa cum nu e adevărată nici părerea lui Grimm care crede că filozofii și oamenii de litere dau gustul pentru muzică unei națiuni, căci D-na Landowska e de părere că „Iacăra acestora aruncă asupra muzicii franceze, mai mult fum decât lumină“. În definitiv muzica franceză din veacul XVIII nu are de ce fi desprețuită. E o muzică frumoasă. — *Introducere la studiul lui J.-H. Fabre* serie d. Marcel Coulon.

*In Congo*, e un articol cu amintiri povestite interesant de d. Bernard Combette.



## MEMENTO

~ Din partea redacției. — Autorul articolului trimis deunăzi la direcția noastră, și care iscălește *Infra*, este rugat să binevoiască a trece pela Direcțiunea revistei.

~ La Alcan a apărut de curând o nouă lucrare a cunoscutului cercetător în psihologie Dromard — cel care a scris împreună cu Antehaume analiza psihiatrică a simbolizilor; — cartea se ocupă cu problema *Sincerității* și are răspunsuri — adesea judicioase — pentru următoarele chestiuni: condițiunile, speciile, modurile de expresiune și variațiunile sincerității.

~ Pesimismul și misantropia subtilului filozof Mertens, și-au găsit din nou posibilitatea de a se afirma. O face în cartea așa de puțin prietenoasă căsătoriei, pe care a scris-o de curând: *Du premier oportun ou unique nécessaire*.

~ Librăria Delagrave dă într'un inteligent «recueil», câteva bucăți alese din opera marelui entomologist J. H. Fabre. Toate acestea sub titlul: *Moeurs des insectes*.

~ Anul acesta s'a cultivat grâu pe o întindere cu 18.000 ha. mai mică decât cea cultivată în 1910, iar producțiunea totală e mai mică cu 6.000.000 hl. În schimb calitatea grâului din acest an e cu mult superioară celei de anul trecut. Cantitatea anului acesta ar reprezenta pentru țară o bogăție de 440 milioane lei, din care peste 270 mil. vor intra în țară de pe urma exportului.

~ În acest an încasările statului până la sfârșitul lui August, au întrecut cu aproape 47 mil. veniturile din perioada corespunzătoare a anului trecut. Ceeace însemnează un nou excendent... jubilar.

~ Pierre Loti a scris în colaborare cu Judith Gautier o dramă chinezească: Se numește *La Fille du ciel* și a apărut în editură la Calman Lévy.

~ Studențimea din *Cluj* pregătește pentru la iarnă o serie de conferințe literare, pentru care au fost invitați să vorbească d-nii: Coșbuc, Caragiale, Vlahuță, Iorga, Goga, Ovid Densusianu, Rădulescu-Motru, Duiliu Zamfirescu, C. Stere și Emil Isac.

~ O artistă de operetă, *M-me Réjanne-Belly*, a chemat în judecată pe celebra artistă franceză *M-me Réjanne*, minunată interpretă a *Norei*, pentru motivul că cea din urmă s'ar numi pe nedrept așa, numele său fiind *Gabrielle Réju*. Și așa, o să se judece la un tribunal din Paris.

~ Tinerii socialiști italieni au hotărât combaterea clericalismului prin sprijinirea bibliotecilor de cultură și critică religioasă. — Asta e fără îndoială civilizație.

~ Ultima operă a Doamnei Elena Văcărescu, un roman cu titlul *Le Sortilège*, a apărut la Plon-Nourrit-Paris. Ziarele pariziene, ca de pildă „Le Figaro“, l'au primit cu elogii.

~ După un savant englez, *Sambon*, — pelagra nu s'ar fi datorind porumbului încins, cum se crede indeobște. Ea ar fi provocată de înțepăturile unei insecte, *Simulium*, care se găsește prin locurile băltoase. Savantul în chestiune și-ar fi experimentat ipoteza în sanatoriul nostru de pelagroși dela Roman.

~ S'a brevetat în ultimul timp o serie de procedee prin cari se obțin substanțe aproape identice cu cauciucul natural. Așa că bureții artificiali „de cauciuc“; sunt de cauciuc... artificial, și el.

~ Lucrătorii fabricelor în care se lucrează diamantul, din Amsterdam, au sărbătorit deunăzi o victorie: opt ore de muncă.

~ Cunoscuta carte a teoreticianului socialist *K. Kautsky: Bazele Socialismului*, a apărut de curând și în traducere românească. D-nul *Dobrogeanu-Gherea* i-a făcut o prefață și i-a adăugat un studiu *Asupra socialismului în țările inapotate*.

~ Cei cari disprețuesc pe ucenicii artei nouă numindu-i barbari primesc azi un răspuns de la *Paterne Berrichone*, care spune că „a fi antropologicește un barbar, valorează mai mult de cât a fi zoologicește un primat“.

~ Premiul *Nobel* din acest an, s'a împărțit astfel: Premiul pentru chimie l'a primit *Profesorul Nerst*; premiul pentru pace i-a fost oferit cunoscutei propagandiste *Ellen Key*; cel pentru literatură lui *Maeterlinck*; cel pentru medicină lui *Alvar Gullstrand*, profesor al universității din Upsala, pentru studiul opticii ochiului.

~ Ministrul Marinei franceze, vrând să introducă păcura ca combustibil pe vasele de război, a început să se intereseze prin țara noastră de calitățile, prețurile și modalitățile de aprovizionare ale păcurei românești.

~ Din „Natura“, aflăm de invenția unui lămpi care consumă vapori de argint viu, și care dă astfel o lumină foarte albă, asemănătoare cu cea a soarelui. Dacă se așează lampa într'un inveliș de cuarț, apoi ea ne mai dă și raza ultraviolete: un izvor puternic și ieftin.

~ Tot de acolo aflăm că cel mai mare ceasornic din lume se construiește acum în Leicester (Anglia), pentru palatul unui societăți de asigurare din Liverpool. El va fi așezat la 72 metri de-asupra străzii: și are 4 cadrane de câte 8 metri în diametru. Minotarele sunt de 4 m și 53 lungime, iar înălțime de aproape un metru.

~ Cunoscuta piesă a lui *Beyerlein: Stingerea*, care avu un așa de frumos succes și pe la noi, s'a dovedit în timpul diu urmă ca având surprinzătoare asemănări cu un roman al lui *Wilhelm Raabe: Albu Telfau*. Toată desfășurarea piesei, cu personagiile de asemenea, se găsesc în scrierea din urmă. — Beyerlein însă, a afirmat în mod deschis, că n'a avut cunoștință de romanul lui Raabe, când a scris *Stingerea*.

